

Liina Luukkonen

Menevä, tuleva nuortenkuunnelma

Kotimaisen nuorten äänidraaman vaihteita

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Medianomi (AMK)
Viestintä
Opinnäytetyö
19.12.2011

Tekijä(t) Otsikko Sivumäärä Aika	Liina Luukkonen Menevä, tuleva nuortenkuunnelma Kotimaisen äänidraaman vaiheita 45 sivua + 3 liitettä (24 sivua), 2 liitteistä salattuja 19.12.2011
Tutkinto	Medianomi (AMK)
Koulutusohjelma	Viestintä
Suuntautumisvaihtoehto	Radio- ja televisioilmaisu
Ohjaaja(t)	Radiotyön tuntiopettaja Sami Huohvanainen Käsikirjoittamisen tuntiopettaja Hanna Maylett
<p>Opinnäytetyö on katsaus kotimaisen nuortenkuunnelman vaiheisiin, erityisesti sen nykyyhteen. Aluetta ei ole aiemmin kartoitettu. Monimuototyön toiminnallisena osana kirjoittaja tutustuu nuorten radiodraaman nykyyhteen käsikirjoittamalla; toiminnallisen osan muodostavat ensimmäinen käsikirjoitusversio, sitä seurannut uusi kohtausluettelo sekä raportointi, joka on osa tätä kirjallista tutkimusta.</p> <p>Opinnäytetyöprojektin käynnisti havainto, että nuorten radiodraamaa tehdään yhtäällä ja kaivataan toisaalla, mutta tekijöiden ja tilaajien väliltä puuttuu kytkös. Tilaa- jien toiveet eivät kulkeudu tekijöille – toisaalta innokkaatkaan tekijät eivät aina hahmota, mistä lajissa on kyse. Opinnäytetyön tarkoitus on osaltaan paikata tätä aukkoa.</p> <p>Jotta työstä olisi käytännön hyötyä kuunnelmien tekemisestä kiinnostuneille, työ vinkkaa, millaisesta radiodraamasta kanavilla ollaan kiinnostuneita. Lomakekyselyyn vastanneiden nuortenkanavien ohjelmapäälliköiden mielestä draaman on oltava lyhyttä ja huumoripitoista. Kyselyssä nousi vahvasti esiin uusi kohderyhmäajattelu, jonka mukaan draamaa ei enää nykyään suunnatakaan nuorille kuulijoille, vaan tietyn radioaseman nuorille kuulijoille.</p> <p>Työ perehdyttää lukijansa lajin olemukseen ja sen historiaan. Se selventää, mikä erottaa kuunnelman muista radio-ohjelmista ja mikä toisaalta yhdistää kuunnelmaa, näytelmää ja novellia. Se taustoittaa, miksi nuorille ylipäättään alettiin lähettää omia kuunnelmia, ja esittelee niitä seikkoja, jotka ovat vuosikymmenten aikana muovanneet lajia tähän nykyiseen kokoonsa ja näköönsä: lyhyiksi radiokuunnelmiksi, pitkiksi nettikuunnelmiksi sekä lomakekyselyssä esiin nousseeksi aivan uudenlaiseksi radiodraamaksi.</p>	
Avainsanat	Kuunnelmat, radio-ohjelmat, nuoret

Author(s) Title Number of Pages Date	Liina Luukkonen The History of Finnish Juvenile Radio Play and Audio Drama 45 pages + 3 appendices (2 confidential), 24 pages 19 December 2011
Degree	Bachelor of Culture and Arts
Degree Programme	Media
Specialisation option	Radio and Television Studies
Instructor(s)	Sami Huohvanainen, Lecturer Hanna Maylett, Lecturer
<p>This Bachelor's thesis looks into the history and especially to the present of Finnish juvenile radio play and audio drama. The subject has not been researched earlier. The kick off to the thesis was the notion that drama is wanted on radio stations and it surely is produced elsewhere by students, freelancers and amateurs. Presumably a link between the doers and the buyers has been missing, and therefore the doers have been uncertain of what the potential buyers might be looking for.</p> <p>The aim of the thesis is to provide guidance to all who are interested in juvenile radio play and producing it. The thesis explains what it is, where it comes from and how to make it. After reading the thesis the reader, probably a radio work student, will signify how this form of art differs from documentary and feature, and what it has in common with screenplay and short story. The reader will understand the transformation of the audio drama. In other words, the following questions are answered: how juvenile drama was born in the first place; why the form and content are what they are today; and what kind of new forms the change has inspired.</p> <p>The thesis gives the doers practical advice as it exposes what kind of drama the main four national stations are looking for at the moment. According to the heads of programming radio drama should be short and entertaining. The aim was to produce more tips but the survey surprised its author as, according to the programmers, the most important of all is to very carefully point the drama to the audience of the particular channel. The target audience does not anymore consist of the young people as it used to be; it consists of the listeners of the specific station.</p>	
Keywords	Radio play, radio programme, youth

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Kuunnelman määritelmä	4
2.1 Näytelmän ja novellin sisko: kuunnelma on sanoja	5
2.2 Sukulaisia radiossa	7
2.3 Sokea velipuoli: kuunnelma on pelkkää ääntä	11
3 Nuortenkuunnelma Suomessa	12
3.1 Maanantain suora lähetys	13
3.2 Väline muovaa lajia	15
3.3 Toinen elämä netissä	18
3.4 Ajan henki ja aiheet – nuorisokulttuuri elokuvissa ja kirjoissa	20
4 Mitä kanavat ostaisivat?	25
4.1 Kyselyn toteuttaminen	25
4.2 Vastaajien esittely	27
4.3 Draamaohjelmat vastaajien kanavilla	28
4.4 Tyyli-toiveita	31
4.5 Kyselyn tulokset	33
5 Kohderyhmälle kirjoittamisen opiskelua	34
5.1 Ensimmäinen versio syntyy Yle Kohtaus -käsikirjoituskurssin ohjeilla	35
5.2 Olettamuksista valintoihin: kohderyhmälle kirjoittamisesta	37
6 Yhteenveto	39
Lähteet	41
Liitteet	
LIITE 1: kyselylomake	
LIITE 2: käsikirjoituksen ensimmäinen versio (salattu)	
LIITE 3: kohtausluettelo (salattu)	

1 Johdanto

Tapahtui vuonna 2007: olin parhaillaan dramatisoimassa itsenäisenä opintona Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian paikallisradio Reaktoriin kuunnelmaa Petri Tammisen *Enon opetukset* -romaanin pohjalta. Bassoradiossa tuolloin vaikuttanut opiskelutoverini katsoi touhua aikansa vierestä, kunnes sanoi jotakin, mitä en lainkaan ollut osannut odottaa. Tietämättään hän sysäsi alulle tämän opinnäytetyön.

Bassoradio on urbaanien nuorten miesten paikallisradioasema, nykyään osa Basso Mediaa. Opiskelutoverini, nuori kaupunkilaismies, oli käsitykseni mukaan kuulunut tekijätiimiin alkuajoista lähtien. Hän oli sisäpiirissä, jakoi kuulijoiden elämäntyylin ja oli siksi nähdäkseni sangen hyvin perillä kanavan sisältöön kohdistuvista toiveista ja tarpeista. Hän totesi sivulauseessa, että Bassoradio lähetettäisi mieluusti kuunnelmia. Sen oma väki ei niitä kyennyt tuottamaan, mutta asia oli herättänyt keskustelua toimituksessa. Vuonna 2011 Basson internetsivuilla kerrotaan, että ohjelmia vetää yli 120 suomalaista dj:tä (Bassoradio 102,8 Mhz). Kenties heidän joukossaan on joku käsikirjoittajakin, mutta mielikuvieni bassoradiolaisten suosikkiharrastus ei ollut eikä ole luova kirjoittaminen, jonka käsitan kuunnelman peruspilariksi. Keskustelu jäi kaihertamaan, koska ajatusteni Bassoradiossa raikui hiphop, ei radiodraama. Olin myös arvellut, vähän kärjistäen, etteivät kuunnelmat kiinnosta suunnilleen ketään 1950-luvun jälkeen syntynyttä.

Ajankohtaisen aiheestani tekee suomalaisten radionkuuntelua mittaavan Finnpanelin toimitusjohtajan Lena Sandellin tiivistys nuorten radionkuuntelusta. Sandell toteaa (Finnpanel 21.1.2010) ”haasteellisen” 15–24-vuotiaiden kohderyhmän kuunnelleen vuonna 2009 jopa enemmän radiota kuin kymmenen vuotta sitten. Internet on pullol-

laan ilmaista musiikkia, joten on syytä olettaa kuuntelijoiden etsivän kanavilta musiikin ohella muuta sisältöä.

Ryhdyin perehtymään aiheeseen ja sain pian huomata, että nuorille suunnattu kuunnelma hengittää edelleen. Vaikka lajiin törmää harvoin, kuunnelmia tehdään; tekniikka mahdollistaa sen, että teokset syntyvät innokkaiden harrastajien ja mediaopiskelijoiden kotistudioissa. Radion sijaan niitä haetaan internetistä. Kuitenkin, edellisestä päätellen, ne kiinnostavat myös radioasemia. Tämä ristiriita herätti kysymyksen siitä, kulkeutuvatko kanavien toiveet tekijöille saakka.

Kuunnelmien tekeminen kiinnostaa. Yle julkisti Kohtaus-sivustollaan syksyllä 2009 kaikille avoimen minikuunnelmakilpailun. Kilpailuaikaa oli puolitoista kuukautta, valmiiden töiden kestoksi oli määritelty 3–5 minuuttia, ja aihe sekä tyylilaji olivat vapaat. (Yle kuunnelmakilpailu.) Kilpailu poiki määräaikaan mennessä 48 työtä – osa niistä oli kuunnelmia. Vuoden kuluttua, syksyllä 2010, Kohtauksessa julkistettiin järjestyksensä toinen kuunnelmakilpailu, ja osanotto oli runsaampaa kuin edellisellä kerralla. Kilpailuun ilmoitettiin nyt 60 teosta (Yle kuunnelmakilpailu 2).

Kuunnelmien pariin ei juuri jouduta, niiden tykö hakeudutaan. Liekö siedätyksen puute syy siihen, etteivät kaikki innokkaatkaan tekijät hahmota, ainakaan mainitun kilpailun sadon perusteella, mistä lajissa oikeastaan on kyse. Satoa kuunnellessa voi nimittäin huomata, että joillekin tekijöille kuunnelma rinnastuu vahvasti tarinankerrontaan tai luentaan. Tavoitteeni aloittaessani tämän opinnäytteen tekemistä oli, että työstäni rakentuisi pieni opas nuortenkuunnelmien tekemisestä kiinnostuneille.

Nuortendraamaa tehdään yhtäällä ja kaivataan toisaalla. Työn pani alulle havainto, että tekijöiden ja tilaajien väliltä puuttuu jokin linkki. Tavoitteeni on osaltani paikata tätä aukkoa: alkaessani tähän työhön toivoin, että tutkimukseni tarjoaisi kotistudioissaan kuunnelmia tehtaileville vastauksia ja vinkkejä siihen, millaisilla teoksilla nuortenkanavia kannattaa lähestyä.

Suomalaista, nuorille suunnattua radiodraamaa käsittelevää kirjallisuutta, jota voitaisiin käyttää esimerkiksi oppimateriaalina alan koulutuksessa, ei ole julkaistu. Tämä työ tarjoaa pohjatiedot aiheesta kiinnostuneille: se auttaa hahmottamaan kuunnelman ole-

musta sekä kotimaisen nuortenkuunnelman vaihteita sen historiasta tulevaisuudenennustuksiin. Käytännössä työstäni hyötyvät esimerkiksi radiotyön opiskelijat. Kun ääntä ja kuvaa opiskelevat syventyvät alaansa lyhytelokuvia tekemällä, tällä hetkellä radiokanavien suosiossa paistatteleva lyhyt nuortenkuunnelma voisi nykyistä useammin olla sekä ääni-, radio- että käsikirjoitusopiskelijoiden oppimisväline. Työni esittelee käytännönläheisesti joitakin reunaehtoja, joita muutamat radiokanavat asettavat tilaamalleen nuortendraamalle. Näitä nuorille ja nuorille aikuisille suunnattujen kanavien toiveita valottavat YleX:n, Yle Radio X3M:n, Voicen ja NRJ:n ohjelmistovastaavat.

Helena Pohjosmäki haastatteli Tampereen ammattikorkeakouluun tekemäänsä kuunnelma-aiheista tutkintotyötä varten YleX:n ohjelmapäällikkö Riku Saaranluomaa. Pohjosmäki esitteli haastattelun yhteydessä 15-minuuttisen kuunnelmakäsikirjoituksensa Saaranluomalle, joka Pohjosmäen mukaan (2009, 34) ”totesi yskantaan 15 minuuttia olevan liian pitkä kokonaisuus YleX:n lähetykseen”. Monesti kuulee sanottavan, etteivät kuulijat syystä tai toisesta jaksa keskittyä pitkiin ohjelmiin. Vielä 1980-luvulla Suomessa tehtiin melko paljon radiodraamaa nuorille, mutta vaikka nuo kuunnelmat olisivat toteutuksensa ja aiheidensa puolesta kestäneetkin aikaa, olisivat ne auttamattomasti liian pitkiä nuortenkanavien lähetettäväksi tänä päivänä. Olkoonkin, että jo tuolloin muoto oli lyhenemään päin. Perinteinen kuunnelma on muodoltaan pitkä ja keskittymistä vaativa laji, eikä se siksi istu 2010-luvun kanavien pirstaleiseen, nopeatempoiseen lähetysvirtaan.

Millaisia ehtoja rakenteelle ja sisällölle radiodraaman tilaajat tarkkoine ohjelmakarttoineen asettavat? Missä muualla kuin radiossa lajin edustajia voi tavata? Onko nuorille suunnatulla kuunnelmalla ylipäättään mahdollisuuksia nykyisessä mediakentässä? Hahmottelen tässä työssäni sitä, mitä nuortenkuunnelmalle kuuluu tällä hetkellä.

Tämä opinnäytetyö on pieni opas kotimaisen nuortenkuunnelman sisuksiin; miten tähän tultiin, ja mitä tästä mahdollisesti seuraa? Jotta lukija voisi ymmärtää, mitä lajille on tapahtumassa, kirjoitan kotimaisen nuortenkuunnelman elinkaaresta ja seikoista jotka siihen ovat vaikuttaneet. Kannustan huomaamaan lajin uudet jakeluväylät ja näkemään ne osana luonnollista jatkumoa; toivon, että kuunnelmien tekemisestä viehättyneet rohkeasti kehittävät radiodraamaa uusiin, välineen tämänhetkisiä vaatimuksia vastaaviin muotoihin. Toteuttamani kyselytutkimus avaa myös aivan uuden näkökul-

man siihen, mitä kaikkea radiodraamalla voidaan tarkoittaa. Toisaalta kannustan näkemään perinteisenmallisen kuunnelman tulevaisuudenmahdollisuudet radion ulkopuolella.

Henkilökohtainen intressini aiheen valinnalle liittyy metropolialaisen radio- ja televisio-koulutuksen sisältöön. Hakeuduin opiskelemaan radio- ja televisioilmaisua nimenomaan radioilmaisun opintojen perässä. Nelivuotinen koulutus ei kuitenkaan sisältänyt päivääkään kuunnelmaopintoja, joten päätin perehtyä aiheeseen opinnäytteessäni.

Tämän oppimisprojektini aikana syvennyin lajin ominaisuuksiin myös käytännön harjoitusten kautta. Monimuototyön toiminnallisessa osassa opettelen kirjoittamaan ajan hengen mukaista nuortenkuunnelman käsikirjoitusta. Yhtäällä minua neuvoo kirjallista osaa varten lukemani lähdekirjallisuus, toisaalla kyselytutkimukseni tulokset. Tämän kirjallisen tutkimuksen viidennessä luvussa raportoin, mitä opin aiheesta kirjoittamalla.

Aivan aluksi, toisessa luvussa, selvennän sitä, mikä oikeastaan on kuunnelma ja mikä se ei ole: tarkastelen sen yhtäläisyyksiä ja eroja muihin radio-ohjelmiin, ja nostan esiin sen sukulaiset teatterin ja kirjallisuuden kentiltä. Sillä vaikka kuunnelma on kokonaan ääntä, se pohjaa vahvasti tekstiin.

Kolmannessa luvussa perehdyn suomalaisen nuorten radiodraaman vaiheisiin sen alkuaikojen tulevaisuudenennustuksiin. Selvitän kotimaisen kuunnelman syntyä ja sitä, miten ja miksi nuortenkuunnelma on muuttunut verrattain lyhyen elämänsä aikana.

Neljännessä luvussa kuunnelmien tilaajat ja mahdolliset tilaajat saavat puheenvuoron esitellessään ajatuksiaan ja toiveitaan siitä, millaisia kuunnelmia kullekin kanavalle saatettaisiin lähitulevaisuudessa ostaa.

2 Kuunnelman määritelmä

Kuunnelma sekoitetaan herkästi muihin radio-ohjelmien ja radiotaiteen lajeihin, kuten dokumenttiin, featureen tai äänitaiteeseen. Tehosteilla ryyditetty äänikirja hankaloittaa

sekin osaltaan asian ymmärtämistä. Tehosteet eivät kuitenkaan tee kuunnelmaa, dramatisointi tekee.

Kuunnelma esitetään siis perinteisesti radiossa, ja se on aina ääntä. Kuitenkin sen lähimmät sukulaiset ovat kotoisin kirjallisuuden ja teatterin kentiltä. Selvitän tässä luvussa kuunnelman ominaispiirteitä: sitä, mikä erottaa kuunnelman joistakin muista radiossa lähetettävistä ohjelmista, ja sitä, mikä vetää lajia teatteriin.

2.1 Näytelmän ja novellin sisko: kuunnelma on sanoja

Suomessa kuunnelmia alettiin kutsua kuunnelmiksi 1930-luvulla. Hannu Riikonen ja Pirjo Vaittinen kirjoittavat toimittamassaan *Kirjallisuuden lajien historiaa ja teoriaa* -kirjassa (1981, 42), että nimi otettiin virallisesti käyttöön marraskuussa 1929; kuunnelma-sanana edeltäjiä olivat *kuulonäytelmä* ja *kuulelma*. Kai Vakkuri mainitsee *Sinä kirjoitat radiokuunnelman* -kirjassaan myös *radionäytelmä*-termiä käytetyn (Vakkuri 1997, 54).

Kuulonäytelmä-sana, olkoon että kuulostaa *kuunnelmaakin* vanhanaikaisemmalta, kuvaa osuvasti mistä tässä taiteenlajissa pohjimmiltaan on kyse. Olemus alkaa hahmottua kun kuunnelmaa ajattelee korvalle kirjoitettuna näytelmänä. Se on perinteisesti ollut varta vasten radiolle dramatisoidun tekstin esittämistä välineensä luonteen huomioivalta tavalla; nykyään kuunnelmia voi tosin kuunnella muualtakin kuin radiosta, mihin paan tarkemmin kolmannessa luvussa.

Suomalaisen kuunnelman jäljet johtavat teatteriin. Ensimmäiset radiodraamat olivat näytelmäkatkelmia tai näytelmien radiosovituksia, eivät siis vielä varsinaisia kuunnelmia. Käsittelen tätäkin asiaa tarkemmin kolmannessa luvussa, jossa syvennyn kotimaisen nuortenkuunnelman vaiheisiin. Joka tapauksessa kaiken radiodraaman esi-isät ovat kotoisin näyttämöltä; *kertomista*, *selittämistä* olennaisempaa sekä kuunnelmassa että teatterissa onkin *näyttäminen*, *toiminta*, *tapahtuminen*. Selittämisen sijaan tarinaa kuljettavat tapahtumat. Kauniista ja rohkeista tuttu Brooke puhuu ikkunalle -tyyppinen sisäinen monologi on toki tyyppillistä myös kuunnelmalle. Kuitenkin radiossa esitettävälle draamalle pitkä monologi voi olla vahingollisempi kuin televisiodraamalle, koska korvalle ei ole kuvaa pelastamassa sitä täydelliseltä tylsistymiseltä.

Solja Kievari selventää kuunnelman syntyä äänikerronnan vinkkelistä:

Perinteinen näytelmä ei tuntunut käyttävän hyväkseen radioilmaisun mahdollisuuksia. Näytelmän kohtaukset tapahtuivat samassa paikassa ja jatkuivat koko näytöksen ajan yhtäjaksoisina. Eleet ja liikkeet, jotka näyttämöllä pitivät katsojan mielenkiintoa yllä eivät olleet siirrettävissä radioon, oli siis käytettävä äänten ja akustiikan vaihtelun ylläpitävää voimaa. (Kievari 1982, 11.)

Kuunnelma ei ole asioiden selostamista tai tarinan *luentaa*, mutta ei myöskään näytelmäkäsikirjoituksen näyttelemistä radiossa – näytelmätekstihän jo lähtökohtaisesti olettaa lavalle marssitettavan jotakin *nähtävää*. Kuunnelmassa näytetään, esitetään, vaikkei olla näkyvillä; teksti kirjoitetaan korvalle. Jokainen kuulija luo itse omat, uskottavat näkymänsä, jos siihen vain annetaan mahdollisuus. Kuuntelemisen synnyttämät, kuvitellut näkymät ovat riittävän uskottavia, koska ne ovat kuulijan oman mielen tuotteita.

Ilman näyttämön rajaaman tilan kahleita, ilman television valmiiksi antamaa kuvaa ja jopa ilman sitä suhteellista hitautta, mitä romaanin lukeminenkin merkitsee kuunnelma pystyy silmänräpäyksessä ja ilman sekavuutta ylittämään edestakaisin paikan ja ajan rajat, maailmojen ja planeettojen rajat ja vaikutuspiirit. (Vakkuri 1997, 38.)

Kuunnelmalle on ominaista, että tuotanto on televisiodraamaan verrattuna edullista ja kevyttä. Tapahtumapaikkana voi olla vaikka auringon pinta ja puhujana merihevonen, ja lopputulos siltikin aivan uskottava. Radioteatterin eli Ylen kuunnelmatuottamon pitkäaikainen päällikkö, jo eläkkeelle jäänyt Pekka Kyrö kirjoittaa Kuulokulmia-blogissaan (Kyrö 17.10.2008) tuolloin vielä tekeillä olleesta, Radioteatterissa vuonna 2009 esitetyistä 21-osaisesta *Täällä pohjantähden alla* -sarjasta, kuinka ”radio mahdollistaa miehen ja hevosen väliset yksityiset keskustelut, mutta avaa tarvittaessa myös suuret, veriset taistelukentät eteemme”.

Kuunnelman synnyttämät kuvat ovat hyvin yksityisiä, sillä niitä ei näe kukaan toinen. Tässä onkin suuri ero teatteriin, missä samaa näkymää seuraa koko yleisö – kukin toki omasta psyykkisestä ja hieman fyysisestäkin vinkkelistään. Samalla kun tämä yksityisyyden näkökulma erottaa kuunnelmaa ja teatteria, se yhdistää kuunnelmaa ja kirjallisuutta. Tampereen ammattikorkeakoulun Äänipää-sivustolla kirjoitetaan kuunnelman keskeisen tekijän olevan teksti, minkä vuoksi kuunteleminen on kokemuksena lähempänä kirjan lukemista kuin elokuvan katselua ilman kuvaa (Äänipää 1 2006).

Myös Mirjam Polkunen nostaa esiin kirjallisuuden, tarkemmin ottaen novellin, *Suomalaisia kuunnelmia 1978–1981* -kokoomateoksessa. Hän huomauttaa (Polkunen 1982, 7), että novellistiset kuunnelmat välittyvät hyvin myös luettuina; niissä on jännitteistä dialogia, mukaansa vievää tapahtumista ja rakenteen selkeyttä.

Itse asiassa novelli ja kuunnelma saattavat olla lähempänä toisiaan kuin kuunnelma ja näytelmä. Näytelmässä visuaalinen aines on aina tärkeä, kun taas kuunnelmassa sanalla on keskeinen asema novellin ollessa sanaa kokonaan. Myös ilmaisun taloudellisuus yhdistää kuunnelmaa ja novellia, kummallekin on luonteenomaista keskitys ja tiiviys. (Polkunen 1982, 7.)

Tiiviin muotonsa vuoksi kuunnelmaan ei, toisin kuin vaikkapa romaaniin, mahdu mitään sellaista ainesta, joka ei jollakin tasolla kuljeta tarinaa eteenpäin. Polkunen tarkoittaa taloudellisella ilmaisulla sitä, että kaikki kuultu viittaa johonkin, joko tulevaan tai menneeseen, kertoen jotakin henkilöistä, heidän tekosistaan tai suhteistaan toisiinsa.

Korva on luonteeltaan laiska, eikä jaksaa kuunnella turhaa jaarittelua. Juuri siksi laji vaatii kuulijaltaan keskittymistä ja eläytymistä – ja toisaalta mahdollistaa monia kuuntelukertoja.

2.2 Sukulaisia radiossa

Radioteatterin eläkkeelle jäänyt päällikkö Pekka Kyrö kirjoittaa kuunnelmissa käytettävästä äänimateriaalista näin:

”Uusi kuunnelma”, ”neus Hörspiel”, on jo vanha saksalainen käsite 1960-luvulta, jolla alun perin haluttiin tekniikan kehityttyä tarpeeksi, erottaautua dialogi- ja teatteritraditioon tukeutuvasta radiokuunnelmasta omaksi elektroniikan keinoja viljeleväksi ja niillä itseään ilmaisevaksi taiteenlajiksi.

Elektronimusiikki, dokumenttimateriaali ja äänitettyjen näyttelijä-äänien manipulointi synnytti ns. kokeellisen kuunnelman, jonka ilmaisukeinot tänä päivänä ovat kuunnelmatuotannossa jokapäivä. Juuri noita elementtejä ohjaajat ja äänisuunnittelijat käyttävät luodessaan tämän päivän radiodraamojen kuulomaailmaa. (Kyrö 17.1.2010.)

Ei siis ole kumma, että kuunnelma ja jotkin muut radio-ohjelmat menevät iloisesti sekaisin keskenään. Useimmiten kuunnelmaa varmaankin luullaan luennaksi tai luentaa kuunnelmaksi. Hämmennystä ei loivenna se, että Ylen luennat tuotetaan Radioteatterissa – siis samassa paikassa kuin kuunnelmat – ja tarjoillaan kuulijoille *Radioteatterin luentoina*. Luennassa, jota on radion lisäksi saatavilla äänikirjoina, on kuitenkin kyse yksinomaan tekstin eläytyvästä lukemisesta. Vaikka Antti Virtavirta lukee Eduard Us-penskin *Fedja-setä, kissa ja koira* -klassikon eläytyen yhtä lailla äidin, pojan, posteljoonin Petshkinin kuin lehmän rooliin, kyseessä ei ole kuunnelma. Virtavirta esittää lastenkirjan tekstiä sellaisenaan, tekstiä ei ole dramatisoitu.

Dramatisoinnilla tarkoitetaan aineiston järjestämistä esitykseksi, dramaturgialla rakenteen ja muodon oppia. Aristoteleen mukaan aineisto järjestellään niin, että se muodostaa alun, keskikohdan ja lopun. Olennaista on, että toiminnan pituus on rajoitettu; on näet olemassa myös kokonaisuus ilman pituutta. (Aristoteles 1998, 27.) Jouko Aaltonen (Aaltonen 1993) summaa dramaturgian olevan asioiden esittämistä niin, ettei katsoja pitkästy; ensiarvoisen tärkeää on ohjelman rakenne, se muoto, jolla sanoma kerrotaan. Aaltosen mukaan draama on inhimillistä käyttäytymistä jäljittelevää toimintaa. Se perustuu inhimilliseen kykyyn samaistua esitettyihin henkilöihin ja tapahtumiin.

Jos kuunnelmakäsikirjoituksen pohjana käytetään olemassa olevaa teosta, usein ensin siivilöidään alkuperäisestä materiaalista jokin näkökulma, jota sitten käytetään uuden teoksen pohjana. Virtavirta ei tulkitse Fedja-setää lukiessaan uutta teosta vaan esittää vanhaa, ja näin kyseessä on luenta. Mainittakoon kuitenkin, että vaikka tekstiä ei luenta varten dramatisoida, saatetaan teoksia luentoja varten joissakin tapauksissa lyhentää. Myös äänitehosteiden lisääminen on mahdollista.

Tarinoita kerrotaan myös radiodokumenteissa ja -featureissa, joita niitäkin välillä luullaan kuunnelmiksi. Ja miksi ei luultaisi, ovathan ne toisinaan voimakkaasti dramatisoituja, ja kuultavat tarinat joskus satua ihmeellisempiä. Televisiodokumentin erottaa draamasta jo alkeellisella kuvanlukutaidolla, mutta radiodokumentin sattuessa kohdalle voi ainakin hetken luulla kuuntelevansa ehtaa draamaa.

Hannu Karisto ja Airi Leppänen puhuvat *Todellisia tarinoita – Radiodokumentin tekeminen* -kirjassaan radion kaksoisluonteesta joukkoviestimenä ja ilmaisuvälineenä. Joukko-

viestimellä välitetään viestejä, jotka kuuliija pystyy ymmärtämään mahdollisimman yksiselitteisesti ohjelman lähettäjän tarkoittamalla tavalla. Ilmaisuvälinettä ohjelman tekijät puolestaan käyttävät luovasti, hyödyntäen radion välineenä tarjoamia mahdollisuuksia. Yhteistä kuunnelmalle, dokumentille ja featurelle on se, että ne käyttävät radiota nimenomaan ilmaisuvälineenä, vaikka varsinkin dokumentista joskus muuta luullaan. (Karisto & Leppänen 1997, 7.) Karisto ja Leppänen kirjoittavatkin dokumentin väärinymmärtämisestä:

Radion puolella dokumentti-sanon merkitys oli alusta lähtien epäselvä. Se ymmärrettiin ja ymmärretään edelleenkin kahdella tavalla: autenttisena tai objektiivisena ohjelmana ja toisaalta taiteellisena tai persoonallisena tulkintana todellisuudesta. Ja useimmiten ensin mainitulla tavalla, joka on siis väärinkäsitys tai asian varsin yksisilmäinen raja. (1997, 18.)

Dokumentin käsittämistä tekijänsä tulkinnaksi jostakin, hänen näkemyksekseen, häiritsee se, että toisissa yhteyksissä dokumentilla tarkoitetaan jotakin, mitä voidaan käyttää *todisteena*. Sana on latautunut, eikä radiodokumentin eduksi. Karisto ja Leppänen (mts. 20) määrittelevät radiodokumentin ”tekijänsä persoonalliseksi ja perustelluksi, radion keinoja hyväksikäyttäväksi, materiaalisena tästä todellisuudesta ja muotonsa kyseisestä aiheesta hakevaksi dramaturgisesti viimeistellyksi tulkinnaksi jostakin todellisuuden osasta”.

Featurea käytetään joskus radiodokumentin synonyymina. Karisto ja Leppänen (mts. 19) ovat listanneet dokumentin ja featuren sanakirjamerkityksiä ja summaavat sen pohjalta merkityseron näin: ”edellinen pohjaa todistukseen olevasta tai tapahtuneesta, jälkimmäinen on tehty, luotu”. Vastahakoisesti he konkretisoivat tätä jakoa, jota kuitenkin pitävät melko keinotekoisena:

Jos sanojen välillä halutaan nähdä eroja, voitaisiin sanoa että featuren kohdalla ohjelman materiaali on enemmän alisteista tekijän idealle, kaikki on materiaalia ja muokattavissa tekijän näkemyksen mukaisesti. Dokumentin tekijä taas pyrkii kuuntelemaan materiaalista nousevia mahdollisuuksia, luomaan niistä tulkinnan todellisuudesta ja havaitsemaan materiaalista myös uusia näkökulmia ja aiheita, joita hän ei ole aikaisemmin huomannut. Siten featuren tekeminen on ehkä lähempänä fiktion tuotantoprosessia. (mts. 19.)

Dokumenttia ja kuunnelmaa erottaa juuri se, että luovimmankin työn tuloksena syntynyt dokumentti kuvaa ainakin jonkinlaista totuuden hiventä. Feature saattaa siis olla piirun verran lähempänä kuunnelmaa fiktiomielessä.

Vaikka dokumentissa ja featuressa on raaka-aineena ainakin palanen ainakin jonkun totuutta, tätä totuutta on vapaus käyttää muuhun tarkoitukseen kuin sen itsensä esiin-tuomiseen. Mitään totuutta ei julisteta. Erityisesti featuressa voidaan kuulla joko au-tenttista tai tekaistua äänimaailmaa sepitetyn tai totuuteen pohjaavan, mutta käsikirjoi-tetun, tarinan taustalla. Feature rakentuu siis totuuden palaselle, mutta voi sisältää voimakkaastikin dramatisoitua materiaalia.

Dokumentin ja featuren tekeminen vaatii dramaturgin taitojen lisäksi myös toimittajan vikaa. Karisto ja Leppänen (mts. 21) summaavat, että journalistisen työprosessin kaut-ta näkemykselle löytyy faktuaalinen perusta. Viestit eivät julista vaan ovat rivien väleis-sä, ja ne perustuvat huolelliseen pohjatyöhön. Dokumentin tai featuren tekijältä vaadi-taan tässä uutistoimittajan taitojen lisäksi kykyä muodostaa oma tulkintansa ja näke-myksensä – ja siksi myös aivan erityistä vastuuta.

Radiossa lähetetään kuunnelmien, luennan, dokumenttien ja featureohjelmien lisäksi mitä erilaisimpia ääniohjelmia ja äänitaidetta eri otsikoiden ja nimien alla, mikä sekoit-taa kuunnelmaan perehtymätöntä ja aloittelevaa kuunnelmantekijää. Suomessa näitä voi kuulla lähinnä Yle Radio 1:ltä. Ylen Radioteatteri tuottaa siis kuunnelmia, mutta myös luentaa eri kanavilla lähetettäväksi. Featureohjelmia esitetään Radioateljee-otsikon alla, ja dokumentteja kuullaan Todellisia tarinoita -sarjassa. Ääniversumi-nimen alta löytyy ohjelmia, joita voidaan Ylen internetsivujen mukaan kutsua radiofoniseksi taiteeksi, akustisiksi teoksiksi tai ääni-ilmaisuksi (Yle. Ääniversumi 2010). Marraskuussa 2011 Helsingin Sanomissa tosin kerrottiin, että Ääniversumin itsenäinen ohjelmapaikka ollaan lakkauttamassa – jatkossa yksittäisiä ohjelmia kuullaan Radioateljeen ohjelma-paikalla. (Oinaala 12.11.2011, D 9.)

Radiofonian käsitettä selventää Helsingin yliopiston Kansalliskirjaston verkkosanasto VESA, joka määrittelee sen radiokuunnelman ja elektroakustisen musiikin keinoin to-teutetuksi teokseksi (VESA). Kuulostaa hieman Pekka Kyrön mainitsemalta ”uudelta kuunnelmalta”, ”neus hörspieliltä”.

2.3 Sokea velipuoli: kuunnelma on pelkkää ääntä

Juha Siltanen summaa Äänen tarinat -artikkelissaan hyvin, mistä kuunnelman ääniasioissa käytännössä on kyse. Hän tulee samalla perustelleeksi mihin tätä opinnäytetyön lukua tarvitaan.

Kun käsikirjoitus on olemassa ja työryhmä selvillä, edetään lukuharjoitukseen, mikrofoniharjoituksiin, äänityksiin, leikkaukseen ja miksaukseen. Tässä prosessissa ohjaaja työskentelee lähimmin rinnan äänitarkkailijan kanssa, jonka tehtävät vastaavat elokuvan kuvaajan, leikkaajan, äänittäjän ja mikseivät lavastajankin töitä. - - Tärkeää on muistaa, että kuunnelman onnistuminen on vähintään yhtä paljon kiinni äänikuvasta kuin näyttelijäin ja käsikirjoittajan suorituksesta. (Siltanen 2003, 231.)

Kuunnelman tekstistä, joka lähes poikkeuksetta on dialogia eli vuoropuhelua, jotakin mitä sanotaan, tulee tietenkin ääntä kun se luetaan paperilta tai näytellään. Kun äänisuunnittelija yhdessä ohjaajan kanssa päättää, miten näyttelijän tulkinta äänitetään, tulee dialogista osa äänikerrontaa. Sana valottaa hyvin, mistä kuunnelman ääniasioissa pohjimmiltaan on kyse: tarinaa kerrotaan äänellä.

Tätä tarinaa kirjoitetaan korvalle ilmauksen kaikissa merkityksissä: korva, kuten muistamme, on ominaisuuksiltaan sellainen, että jos kiintoisaa virikettä ei ole tarjolla, heitetytty se passiiviseksi. Yksitotisuus yhtä lailla kuin tarpeeton kikkailu saavat sen uupumaan – sanan ja muun äänen on siis oltava sopusoinnussa. Siltasen mukaan (mts. 233) korva luopuu leikistä jo ennen kuin se fyysisesti väsy. Siksi onnistunutta kuunnelmaa ei voi olla ilman onnistunutta äänikuvaa. Myös Äänipää-sivustolla painotetaan mielenkiinnon ylläpitämisen merkitystä äänikerronnan avulla:

Taustaaäniä lisätään periaatteessa siksi, että kuuntelija kaipaa aisteilleen virikkeitä, jotta hän voi helpommin sijoittaa mielessään näyttelijän jonnekin tilaan tai asiayhteyteen. Ilman tilavaikutelmaa näyttelijästä tulee abstrakti ”puhuva pää” – jolloin kyllä itse asia nousee esiin taustastaan. Siksi kertoja yleensä äänitetäänkin ilman tilavaikutelmaa. (Äänipää 2 2006.)

Äänikerronta käsittää kaiken puheen taustalla kuultavan äänimaiseman ja ”lavasteet”. Näin esimerkiksi erilaisia kaikuja käyttämällä luodaan ympäristö, miljöö, jossa tarina tapahtuu. Tapahtumia voidaan ryydittää tehosteilla, musiikilla ja hiljaisuudella, mutta

linnunlaulun lisääminen luennan päälle ei vielä tee kuunnelmaa, tekstiähän ei ole dramatisoitu.

Kuten alussa mainitsin, äänikerronnan tehtävä on kuljettaa tarinaa: äänellä voidaan esittää kokonaisia tapahtumia silloinkin kun kukaan ei puhu. Niinpä äänikerronnalla on merkitystä jo yksin juonen ymmärtämisen kannalta, minkä lisäksi sillä luodaan teoksen rytmi ja tempo.

Kuunnelman äänimaailma voi olla hyvinkin abstrakti ja taiteellinen, tai koko teos voi rakentua enemmän muunlaisen äänen kuin puhenäyttelemisen varaan. Radio välineenä tarjoaa valtavasti liikkumavaraa: voidaan seikkailla yhtä lailla mielen kuin maan sisällä, kuun pinnalla, hain kidassa, kellon viisarilla, tulevaisuudessa tai helvetissä, ja olla silti uskottavalla maaperällä. Abstrakti ja konkreettinen lyövät kättä, ajalla voi leikkiä, puhuja voi olla pähkinä tai maailmankaikkeus, tai puhujan henkilöllisyys voi jäädä jokaisen kuulijan tulkittavaksi.

Kuunnelmaa käsikirjoittavan ei kai koskaan tarvitse miettiä, ettei hänen työnsä ehkä koskaan pääse tuotantoon hankalien tapahtumapaikkojen tai kalliiden tuotantokustannusten vuoksi. Ei tarvita lavasteita tai työryhmän lennättämistä toiseen maailmankolkkaan – kuunnelmassa voidaan matkustaa minne tahansa äänipöydällä.

3 Nuortenkuunnelma Suomessa

Kun lajin perusosaset on nyt käyty läpi, suuntaamme katseet nuortenkuunnelmaan ja sen historiaan. Jotta lukija voisi ymmärtää sitä murrosta, jota nuortenkuunnelma parhaillaan elää, valotan tässä luvussa millaista kuunnelmaa nuorille on Suomessa tehty. Esittelen niitä seikkoja, jotka kulloinkin ovat vaikuttaneet lajiin, ja mitä kuunnelmalle on parhaillaan tapahtumassa. Pohdin, miksi nuorille suunnatulla kuunnelmalla ehkä tänäkin päivänä on paikkansa, ja sitä missä tämä paikka mahdollisesti tulee olemaan.

Koko perheelle suunnattuja kuunnelmia oli lähetetty jo hyvän aikaa, kun nuorista tuli oma kohderyhmänsä. Esittelen tässä luvussa seikkoja, jotka vaikuttivat siihen, että nuorille ylipäättään ryhdyttiin lähettämään omia kuunnelmia.

Sittemmin laji on kokenut melkoisen muutoksen, jossa yhtenä tärkeänä osallisena on ollut kaupallinen radiotoiminta, joka alkoi Suomessa vuonna 1985 (Radio Media). Se vaikutti ja vaikuttaa edelleen lajiin: kun kuuntelutottumukset muuttuivat, alkoi kuunnelmakin muuttua. Sopeutuen ja uudistuen se hakee paikkaansa nykyisestä mediakentästä.

Käytän nuortenkuunnelma-termiä erittelemättä nuorisolle ja nuorille aikuisille tarkoitettuja kuunnelmia; usein radiokanavan kohderyhmä käsittää nämä molemmat. Kotimaisen nuorisokuunnelman tai nuorille aikuisille suunnatun kuunnelman vaiheista ei ole saatavilla lähdemateriaalia, joten peilaan eri vuosikymmenten kuunnelmien ominaispiirteitä ajan nuortenkirjallisuuteen ja nuortenelokuviin, joista on saatavilla pätevää tutkimustietoa.

Koska yleisradiotoiminta vaikutti vahvasti radiodraaman ja niin myös nuortenkuunnelman syntyyn, katson aiheelliseksi ennen nuortenkuunnelmiin syventymistä selvittää sekä Suomen Yleisradion että sen sisällä toimivan Radioteatterin alkutaipaleita.

3.1 Maanantain suora lähetys

1910-luku oli merkittävien radioteknisten askelmien aikaa. Sen ansiosta useisiin maihin perustettiin 1920-luvulla yleisradioyhtiö – niin Suomeenkin, kun O.Y. Suomen Yleisradio - A.B. Finlands Rundradio vuonna 1926 perustettiin (Yle Yhtiönä). Aluksi se lähetti ohjelmaa vain yhdellä kanavalla, mutta sai pian rinnalleen toisen kanavan; kansallinen radiotoiminta nähtiin tärkeänä kulttuurin ja sivistyksen välineenä vain yhdeksän vuotta aiemmin itsenäistyneelle kansakunnalle. Radiosta tuli varsin nopeasti laajan kuluttajakunnan suosima väline.

Suomalaisen kuunnelman juuret ovat ulkomailla. Kai Vakkurin mukaan BBC (British Broadcasting Company) tilasi englantilaiselta Richard Hughesilta pelkästään äänivaikutelmille perustuvan näytelmän. Hughesin kirjoittama *Vaarassa*-teos (*The Danger*) esitettiin BBC:llä ensimmäisen kerran vuonna 1924, ja sitä pidetään ensimmäisenä alkuperäiskuunnelmana (Vakkuri 1997, 36).

Suomi seurasi pian perässä. Varsinaista kulta-aikaa olivat 1940- ja 1950-luvut, mutta radiodraama sai alkunsa jo paljon ennen sitä: ensimmäinen draamalähetys kuultiin 14.9.1926, vain viisi päivää Yleisradion lähetysten alkamisesta. Esitettävänä oli August Strindbergin ruotsinkielinen pienoishäytelmä *Paria* (Yle Draama Radioteatteri). Vakkurin (1997, 54) mukaan vuonna 1926 lähetettiin yhteensä viisi häytelmää ja vuoropuhelua. Ensimmäisenä Suomessa radioituna ”häytelmäkappaleena” pidetään hänen mukaansa Aleksis Kiven päivänä 10.10.1926 lähetettyä kuunnelmaa *Timon kotimatka ja lukkarin saarna*, joka on kappale Kiven *Seitsemästä veljeksestä*.

Näitä ensimmäisiä radiodraamoja on joskus kutsuttu häytelmien sokeiksi pikkuveljiksi. Ne eivät olleet kuunnelmia, kuten me kuunnelmat nykyään tunnemme, vaan häytelmien radiosovituksia. Toisin kuin nykyään, tuolloin ei siis vielä kirjoitettu draamatekstejä varta vasten radiossa esitettäväksi.

Toinen huomattava ero tämän päivän kuunnelmiin on se, ettei noita draamoja tallennettu, vaan ne esitettiin aina suorina lähetyksinä. Lähetyspäivä oli usein maanantai, koska silloin teatterit olivat kiinni ja näin ollen niiden häytelijät käytettävissä. Ensimmäiset ohjelmat taltioitiin vuonna 1935, niistä ensimmäisenä presidentti Pehr Evind Svinhufvudin uudenvuodenpuhe tammikuun ensimmäisenä päivänä (Yle Elävä arkisto). Ensimmäiset kokonaisina ja ehjinä säilyneet kuunnelmatallenteet ovat kuitenkin vasta vuodelta 1938 (Yle Draama Radioteatteri).

Hella Wuolijoen pääjohtajuuskaudella Yleisradiossa 1945–1949 oli suuri merkitys kuunnelman kannalta, koska sinä aikana perustettiin Radioteatteri (Korhonen 2 Anna). Siellä tuotetaan edelleen suuri osa Ylen kanavilla lähetettävistä kuunnelmista. Vuonna 1948 perustettu Radioteatteri oli ensimmäinen laatuaan koko Euroopassa (Korhonen 2 Anna). Kai Vakkurin mukaan (1997, 54) ennen Radioteatteria Yleisradion organisaatiossa toimintaa hoiti kuunnelma- ja lausuntaosasto, jonka päällikkönä toimi Markus-setänäkin tunnettu Markus Rautio.

Wuolijoki sekä tuli Yleisradioon että lähti sieltä myrskyn saattelemana, mutta ehti siinä välissä nimittää Olavi Paavolaisen Radioteatterin päälliköksi. Jos Yleisradio vaikutti kuunnelman syntyyn, oli Paavolaisen merkitys kuunnelman kehittämisessä omaksi taiteenlajikseen huomattava. Anna Korhosen mukaan (Korhonen 1 Anna) Olavi Paavolai-

nen oli tuolloin merkittävä kulttuurivaikuttaja, ja hänen suostuttelunsa ansiosta kirjailijat ryhtyivät kirjoittamaan tekstiä nimenomaan radiolle, sen tekniset vaatimukset huomioiden. Enää ei tarvinnut tyytyä näytelmien sokeisiin velipuoliin. Lisäksi Paavolainen organisoivat koulutusta sekä tekniselle henkilökunnalle että näyttelijöille, jotka ymmärrettävästi olivat pikemmin tottuneita siihen, että heitä katsottiin kuin siihen, että heitä yksinomaan kuunneltiin.

Paavolainen myös hyödynsi vanhoja suhteitaan lehdistöön, mikä poiki säännöllistä kuunnelmakritiikkiä. Kirjoitetun kritiikin merkityksen ymmärtää, kun pitää mielessä Yleisradion tuolloin vielä varsin tiukan kansansivistysideologian. Kritiikillä oli merkitystä, koska radiolla ja kuunnelmalla oli merkitystä.

Ajan tyyli oli kokoontua joukolla radion ääreen, ja ohjelmat sivistivät kerralla koko perhettä. Ennen pitkää ohjelmia kuitenkin alettiin suunnata tietyille kohderyhmille.

3.2 Väline muovaa lajia

Ymmärtääkseen paremmin miksi radiodraama muuttuu, on tarpeen hahmottaa laajemmin, mitä kuuntelutottumuksille on tapahtunut. Tapa kuunnella radiota on muuttunut radikaalisti Radioteatterin ja kuunnelman alkuajoista: yhteisestä ja jaetusta on liikkuttu kohti yksityistä ja tarkasti kohdennettua. Nuoret ja vanhat eivät entiseen tapaan kokoonnu yhteen, vaan hajautuvat paitsi eri ohjelmien pariin, kokonaan omille kanavilleen.

Sosiaalisen näkökulman lisäksi on huomioitava kanavien ohjelmiston koostamisen kokeemat suuret myllerrykset. 1980-luvulla pitkäjänteistä keskittymistä vaativaa ohjelmistoa, jollaista voisi olla esimerkiksi pitkä nuorille suunnattu radiodraama, ryhdyttiin ajamaan alas. Tällä tähdättiin alati soljuvalta tuntuvaan lähetykseen, jossa ei ole varsinaisia toisistaan erottuvia ohjelmia, vaan yksi yhtenäinen ohjelmien nauha. Tällaista radiolähetyksen koostamisen tyyliä kutsutaan lähetysvirraksi. Tapio Kujalan, Jari Lahden ja Heikki Tammisen mukaan lähetysvirrassa on kyse nopearytmisestä uusiutuvuudesta sekä reagoitavuudesta – kuuntelijan täytyy päästä helposti mukaan missä tahansa lähetystunnin vaiheessa ilman, että hän tuntee tulleensa kanavalle kesken ohjelman. (Kujala, Lahti & Tamminen 1998, 21.)

Kuten tämän luvun alkupuolella muistellaan, kuunnelman syntymää edelsi muunlainen radiodraama. Nyt vuonna 2011 näyttää siltä että ainakin perinteistä nuorten kuunnelmaa on radioiden ohjelmistoissa korvaamassa – niin, muunlainen radiodraama. Draama ei katoa, vaan se muuttaa muotoaan välineensä ehdoilla.

Juha Siltanen (2003, 216) pohtii *Äänen tarinat* -artikkelissaan, mikä loppujen lopuksi erottaa taidetta karsastavan rockradioaseman lähettämän tehosteilla, jingleillä, säestysmusiikilla ja enemmän tai vähemmän todellisilla vierailijapersoonilla höystetyn lähetyksvirran ”radioteatterista”. Siltanen näkee eron pienempänä kuin eron television maskasiiniohjelman ja tv-elokuvan välillä. Hänen mukaansa tällaisen ohjelman kuuntelukokemus syntyy samoista elementeistä kuin kuunnelman kuuntelukokemus. Siltanen näkee, että montakin radioilmaisun nykyistä formaattia on helppo pitää kuunnelman sukulaislajeina. (mts. 217.)

Lähetysten muodon muuttuessa laji on mukautunut vallitseviin oloihin: muoto on ollut lyhenemään päin jo 1980-luvun alussa, jolloin Mirjam Polkunen kirjoitti *Suomalaisia kuunnelmia 1978–1981* -kokoomateoksen esipuheessa:

Valikoiman kahdestatoista kuunnelmasta viisi on niin sanottuja pitkiä kuunnelmia eli kestoaltaan tunnin molemmin puolin. Enemmistö siis on lyhyitä, viidestätoista neljääkymmeneen minuuttiin. Ohjelmistossa pitkä on edelleen yleisin, mutta valinnalla on tahdottu korostaa lyhyen yhä lisääntyvää merkitystä. Kuunnelma haluaa tietenkin tavoittaa yleisönsä, ja lyhyt tavoittaa helpommin kuin pitkä. Se noudattelee kuuntelijan ajankäyttöä, se voidaan kuunnella vaikkapa autossa. (Polkunen 1982, 8.)

Lähetysvirtaperiaatteen mukainen ohjelmisto, jossa ei ole yksittäisiä pitkiä ohjelmia, on erityisen suosittua nuorten kuuntelemilla kanavilla niin julkisella kuin kaupallisellakin puolella. Tämä voisi tarkoittaa kuoliniskua radiodraamalle, joka on keskittymistä vaativa laji, ja perinteisesti muodoltaan pitkä. Kuitenkin on merkkejä siitä, että nuortendraama säilyttää paikkansa radiossa. Tarkoitan nyt nimenomaan radiosta kuultavaa nuortendraamaa, radiodraamaa tai radiokuunnelmaa. Seuraavassa luvussa väläytän kuunnelman mahdollisuuksia jatkaa eloaan radion sijaan tai sen ohella internetissä.

Lähetysvirrassa ohjelmat siis tulevat ja menevät. Vaikka kuunnelma lähetettäisiin radiossa, se on tänä päivänä pystyttävä jälkikäteen kuuntelemaan netistä. Helena Pohjos-

mäki haastatteli YleX:n ohjelmapäällikkö Riku Saaranluomaa Tampereen ammattikorkeakouluun tekemäänsä tutkintotyötä varten:

Saaranluoma toteaa, että kuunnelman suhteen on pakko mennä verkkoon ja saada se kuulumaan ja näkymään mahdollisimman tyylikkäästi, muuten sillä ei ole mitään mahdollisuuksia. Tämä koskee nuoremmille kuulijoille suunnattuja kuunnelmia ym. nettiaudioita. (Pohjosmäki 2009, 21.)

Pohjosmäki kirjoittaa kuunnelman tulevaisuudesta: ”Kuunnelman formaatteja on uudistettava. Kuunnelman linkittyminen verkkoon, sisältöjen nuorille suunnatut asiayhteydet ja ajankohtaisuus sekä puhuttelevuus ovat keinoja johdattaa kuunnelmaa pölyisistä radioarkistoista kohti tätä päivää.” (Pohjosmäki 2009, 10.) Pohjosmäki huomauttaa vielä, että tekijänoikeuksien takia verkko- ja podcast -ulottuvuudet on otettava huomioon jo sisältöä tehtäessä (mts.21).

Kun nykyisiin tekijänoikeussopimuksiin liittyvät, internet-käyttöä rajoittavat käytännöt, on ratkaistu, on kuunnelmia mahdollista kuunnella silloin kun itselle parhaiten sopii. Samoin se tuo mahdollisuuden käyttää kuunnelmassa uusia, internettiin liittyviä ominaisuuksia, mm. interaktiivisuutta. (Yle Draama Radioteatteri.)

Radiokuunnelmalla on mahdollisuudet, jos ja kun se mukautuu välineensä synnyttämiin paineisiin. Neljännessä luvussa nuortenkanavien ohjelmistoista vastaavat valottavat, millaisia vaatimuksia he asettavat tilattavalle nuortendraamalle. Kanavien toiveilla ja näkemyksillä on merkitystä, koska nuoret tutkitusti kuuntelevat radiota. Koska mieleistään musiikkia voi tänä päivänä kuunnella ilmaiseksi muualtakin, kuten internetin musiikkipalveluista, on syytä olettaa että radiosta haetaan musiikin ohella myös muuta sisältöä. Suomalaisten radionkuuntelua tutkivan Finnpanelin toimitusjohtaja Lena Sandell sanoo 21.1.2010 julkaistussa lehdistötiedotteessa näin:

Radiolla on takana hyvä vuosi ja vuosikymmen. Radio tavoittaa päivittäin 3,5 miljoonaa suomalaista ja on erityisen mielenkiintoista nähdä, että haasteellinen kohderyhmä 15–24-vuotiaat nuoret kuuntelevat jopa enemmän radiota kuin kymmenen vuotta sitten. Suomalaisille on asuinpaikasta riippuen tarjolla parikymmentä FM-kanavaa ja tänä päivänä lisäksi lukuisa määrä internet-radiokanavia. Uskon, että radion suosio Suomessa jatkuu vahvana myös uudella vuosikymmenellä. (Finnpanel 21.1.2010.)

Toinen merkki siitä, ettei tyyliään nuoria kiinnostava draama ole katoamassa radiosta on se, että tällaista draamaa toistaiseksi tilataan ja lähetetään. Tämä on tietysti jo edellyttänyt lajin muotoutumista välineeseensä sopivaksi. Toisaalta, vaikka nuorten

suosimien kanavien lähetyksiä tehdään suorina lähetysvirtaperiaatteella, kanavilla on myös blokkeja muuntyyppiselle ohjelmistolle, joka sallii lähetysvirtaa paremmin pidempiäkin yksittäisiä ohjelmia. Lisäksi koko käsitys radiodraamasta on murtumassa, kuten Juha Siltasen kommentti ”enemmän tai vähemmän todellisilla vierailijapersoonilla” höystetystä lähetysvirrasta osoittaa. Neljännessä luvussa nuorten musiikkikanava Voicen ohjelmapäällikkö Unne Sormunen kertoo oman näkemyksensä siitä, mitä radiodraama heidän kanavallaan tarkoittaa. Sormusen ja Siltasen näkemykset käyvät yksiin.

Juonnetun lähetyksenkin voi siis nähdä radiodraamana. Perinteisemmän kuunnelman tulevaisuus riippuu paljon Ylestä, koska kaupalliset asemat eivät juuri tuota keskiverto-lähetysvirtaa kalliimpaa ohjelmaa – kutsuttiinpa sitä millä tahansa nimellä. Toisaalta Ylekin kosiskelee jatkuvasti uusia kuulijoita muovaamalla tarjontaansa kaupallisten kanavien tarjontaa vastaavaksi, eivätkä kalliit ja riskialttiit ohjelmatyypit sovi pirtaan. Paula Toivanen kuitenkin uumoilee Metropolia Ammattikorkeakouluun tekemässään opin- näytetyössä paluuta menneeseen:

Selkeästi kanavien samaan muottiin ahtaminen nähdään negatiiviseksi, ja kuulijat vaikuttavat olevan valmiita radiokentän mullistukseen: johonkin vielä määrittelemättömään muutokseen, joka rikkoisi vallitsevan muotin. Haastattelusta jäi sel- lainen vaikutelma, että osallistujat – ja kuulijat yleensä – kaipaavat aikaa ennen formaattiradioita, jolloin sisällöllä oli enemmän merkitystä. (Toivanen 2010, 34.)

Pian nähdään ja kuullaan, tulevatko pitkät, paneutuvat, keskittymistä vaativat ohjelmat vielä muotiin nuortenkanavilla. Kyse ei varmasti ole siitä, että tarinat lakkaisivat koskaan kiinnostamasta ihmisiä. Siltanen arvelee syyksi pikemmin itsetunnon, rohkeuden ja hävyttömyyden puutetta. (mts. 239.) Tulevaisuuden radiodraaman täytyisikin rohkeasti ponnistaa välineensä kulloisestakin luonteesta ja sen käyttötavoista. Juuri nyt se voisi tarkoittaa vaikkapa lähetysvirta-ajattelun, puhelinkontaktiohjelman ja internetin yhdistämistä. Yksi Paavolaisen perillinenkään tuskin haittaisi asiaa.

3.3 Toinen elämä netissä

Toteuttamani kyselytutkimuksen tuloksista päätellen pitkiä kuunnelmia ei ainakaan hetkeen tulla nuortenkanavilta kuulemaan. Lajille on kuitenkin tarjolla toinen elämä: kuunnelma ei tee kuolemaa, vaan se on kovaa vauhtia muuttamassa internetiin. Nuor- tendraaman tulevaisuudennäkymiä pohdittaessa on mielekästä nostaa esiin, että tällä

hetkellä kuunnelmia tehdään myös yksinomaan internetissä kuunneltaviksi. Kutsuttakoon näitä kuunnelmia selkeyden vuoksi nettikuunnelmiksi, vaikka väline ei tuotetta muuttaisikaan.

Pekka Kyrö ounastelee (Kyrö 17.1.2010), ettei radiodraama kohta enää ole radiodraama, koska se ei tarvitse radiota tullakseen yleisön saataville. Audiofiktio on Kyrön mielestä oikeampi termi. Pohjosmäki (mts. 11) otaksuu nuorten löytävän kuunnelmia todennäköisimmin parhaiten jonkin yhteisön verkkosivuilta jonkun kaverinsa suosittelemana, kun he etsivät vastaavia sisältöjä.

Näille nettikuunnelmille ominaista on se, ettei niitä syystä tai toisesta kuulla radiosta. Ne ovat periaatteessa pysyvästi internetissä, ja niiden kuunteleminen on kaikille mahdollista ja maksutonta. Näin ne eroavat esimerkiksi Ylen internetissä toimivan ohjelmapalvelu Yle Areenan kuunnelmista niin, ettei niitä ole kuultu radiosta. Niiden kuuntelemiselle ei myöskään ole asetettu aikarajaa, kuten monille Areenasta kuunneltaville ja katseltaville ohjelmille. Tällaisia kuunnelmia ja tekijöiden kuunnelmiksi määrittelemiä teoksia julkaistaan esimerkiksi Mikseri.net-musiikkiyhteisössä sekä Juoni.net-verkkomediassa.

Mikseri.net on merkittävä harrastajamuusikoiden portaali, ja siksi on aiheellista nostaa se esiin tässä yhteydessä. Juonta en mainitse sen erityisen merkittävyyden tai yleishyödyllisyyden vuoksi, vaan pikemmin koska se on oiva esimerkki siitä, kuinka kuunnelmat menevät nettiin.

Juonta voisi lyhyesti luonnehtia juonilähtöiseksi sekamediaverkoksi. Se toimii WordPress-blogialustalla, ja sen sisältöä ja laatua valvoo oma toimituskunta. Toimituksessa on innokkaita vapaaehtoisia 17–28-vuotiaita erilaisista työ- ja koulutustaustoista. Juoni julkaisee muiden muassa tekstiä, videota, sarjakuvaa ja nuorille aikuisille suunnattuja kuunnelmia. Julkaistavaa materiaalia ei sido muoto, vaan teema: ideana on hakea näkökulmat kulloisestakin temasta. (Juoni.net.)

Mikseri on kaikille avoin musiikkiyhteisö, jonne rekisteröityneet käyttäjät voivat ladata omaa musiikkiaan ja muuta audiota – vaikkapa kuunnelmia. Latausten kuuntelemiseen ei vaadita rekisteröitymistä, ja tuotoksia voi kuka tahansa kuunnella ilmaiseksi. Kuun-

nelmia putkahtelee alvariinsa lisää niille varatulle sivulle, mutta listaa klikkailemalla huomaa pian, että joukkoon eksyy tuon tuosta myös musiikkikappaleita. Koska kaikki kuunnelmat ovat samassa valikossa, kohderyhmien arvioiminen jää kuulijalle. (Mikseri.net.)

Periaatteessa molemmilta sivustoilta voi löytää kuunneltavakseen yhtä lailla lapsille, nuorille kuin aikuisille suunnattuja kuunnelmia, mutta käytännössä suuntaus on selvästi nuoriin kallellaan. Molemmilla sivustoilla julkaistavia kuunnelmia tehdään harrastuspohjalta. Kuka tahansa voi ladata oman kuunnelmansa Mikseriin, josta sen voi kuka tahansa kuunnella. Tämä on olennaisin ero Juoneen, jonne sinnekin kuka tahansa voi tarjota kulloiseenkin teemaan käypää kuunnelmaa, mutta jossa julkaistavan materiaalin valitsee toimituskunta.

Vaikka nuoret, kuten mainittu, kuuntelevat radiota enemmän kuin kymmenen vuotta sitten, kuunnelmia, jota on totuttu kuuntelemaan nimenomaan radiosta, kuunnellaan nyt netistä. Tai ainakin niitä tehdään netissä julkaistaviksi. Mielenkiintoista on se, että samalla kun radiossa lähetettävä draama näyttää typistyvän, perinteinen pidempi kuunnelma saattaa jatkaa elämäänsä siellä, missä sen muotoa ei ole rajoitettu. On kiinnostavaa nähdä, mukautuuko laji radioon, muuttaako se kokonaan internetiin vai elääkö se kahta erilaista elämää kahdessa eri paikassa. Mikäli nettikuunnelma on tullut jäädäkseen, pääsemme vielä näkemään, kuinka portinvartijat ja niiden puute mahdollisesti vaikuttavat kuunnelmien sisältöihin.

3.4 Ajan henki ja aiheet – nuorisokulttuuri elokuvissa ja kirjoissa

Tässä luvussa selvitän, miksi nuorille ylipäättään alettiin lähettää omia kuunnelmia, ja millaisia aiheita niissä on käsitelty. Yleisradiotoiminta siis mahdollisti radiodraaman lähettämisen, ja Radioteatterin Olavi Paavolainen avitti suomalaisen kuunnelman muotoutumista omaksi taiteenlajikseen. Radio kuului koko kansalle, se viihdytti ja sivistä. Kuitenkin vielä 1950-luvulla sieltä kuultiin pääasiassa klassista musiikkia ja verrattain vähän nuorison suosimaa rockia, muuta viihdemusiikkia tai nuortenohjelmia. Toisaalta Tapio Kujala, Jari Lahti ja Heikki Tamminen kuvailevat *Radiotyön perusteet* -kirjansa johdannossa, ettei radion ylhäältä kontrolloitu ja niukka tarjonta vielä 1980-luvullakaan

vastannut nuorten toiveisiin. (Kujala, Lahti & Tamminen 1998, 8.) Kaupallisia radiokanavia saatiin Suomeen vasta vuonna 1985 (Radio Media).

Nuorisoa ei kuitenkaan keksitty 1950-luvulla, vaan nuoruuteen erityisenä elämänvaiheena liittyviä kulttuurisia käytäntöjä on ollut aina. Sinikka Aapola ja Mervi Kaarninen huomauttavat toimittamansa *Nuoruuden vuosisata* -kirjan esipuheessa (Aapola & Kaarninen 2003, 7), että nuoruus on Suomessa, kuten muissakin länsimaissa, viimeisen sadan vuoden aikana pidentynyt niin, että se nyt muodostaa selkeästi erottuvan elämänvaiheen. Heidän mukaansa nuoruus rakentui 1900-luvun aikana sellaiseksi kuin me sen nykyään käsitämme. Nuoret oli Suomessa huomioitu paitsi nuorina, myös kulttuurin käyttäjinä jo ennen 50-lukulaisen, amerikkalaisvaikutteisen nuorisokulttuurin puhkeamista.

Koska suomalaisen nuorten radiodraaman vaiheisiin perehtyvää teosta ei ole saatavilla, peilaan lajin kehitystä kotimaisen nuortenkirjallisuuden vaiheisiin sekä suomalaisiin nuortenelokuviin ja nuorten esittämiseen elokuvissa. Kuten aiemmin määrittelin, kuunnelma on lähellä joitakin kirjallisuuden muotoja. Kuunnelmia myös usein kirjoittavat kirjailijat. Niinpä voimme olettaa kuunnelmatekstien aiheiden olleen linjassa ajan kirjallisuuden aiheiden kanssa: nämä piirteet ovat kymmenluvuittain varmasti menneet jotta-kuinkin yksiin ajan nuortenkuunnelmien kanssa. On toki otettava huomioon, että kuunnelmia lähetti Yleisradio, kun kirjoja kustansivat voittoa tavoittelevat kustantamot, joiden kansansivistysaate tuskin koskaan oli Yleisradion tasolla. Kirjallisuudessa on siis oletettavasti voitu käsitellä aiheita, jotka Yleisradiossa on sallittu vasta myöhemmin.

Aapola ja Kaarninen (2003, 26) kirjoittavat kirjansa johdannossa, että viimeistään 1900-luvun alkupuolelta lähtien lapsille ja nuorille alettiin aiempaa säännöllisemmin suunnata omia aikakausjulkaisuja, kaunokirjallisia teoksia ja tietopainotteisia kirjoja. Käsittelen kotimaisen nuortenkirjallisuuden piirteitä 40-luvulta tähän päivään Päivi Heikkilä-Halttusen *Viattomuuden tilasta ihanteiden sortumiseen* -artikkelin avulla. Keskityn erityisesti 40–70-lukuihin, jolloin Heikkilä-Halttusen mukaan lapsille ja nuorille suunnattu kirjallisuus koki merkittävän muutoksen. Nämä vuosikymmenet kattavat myös kuunnelman kulta-ajan suomalaisessa radiossa.

Heikkilä-Halttusen mukaan yhtenä nuortenkirjallisuuden piilevänä tarkoituksena on valmentaa nuorta kohtaamaan aikuisuus. Nuortenkirjallisuus on hänen mukaansa aina välittänyt yhteiskunnan kulloinkin ylläpitämiä moraalikäsityksiä ja sovinnaissääntöjä. (Heikkilä-Halttunen 2003, 441.)

1940-luvun nuortenkirjallisuudessa taisteltiin isänmaan puolesta; erityisesti pojille suunnatussa kirjallisuudessa päähenkilöinä häärivät työteliäisyys ja hurskaus – propagandanraivoisasti. Tämän vuoksi 40-luvun nuortenkirjallisuuden elinkaari jäi lyhyeksi. Tytöille tarjottiin urheita lottia, ja evakkoaiheisissa teoksissa niukoista oloista lähteneet tytöt pärjäsivät elämässään sinnikkyydellä, älykkyydellä sekä luontaisella viehätysvoimallaan. Myös elokuvissa nähtiin naisten itsenäistymisponnisteluja sekä tasa-arvon kaipuuta. Sitkeyden ja rohkeuden vastapainoksi, todellisuuspakoon, tytöille julkaistiin romanssien kuvauksia, joihin Heikkilä-Halttusen mukaan usein liittyi myös jännitystä ja mysteerejä (Heikkilä-Halttunen 2003, 443).

Leimallista 40–50-luvuille oli, että nuoret suosivat lukemisissaan enemmän vanhaa kuin uutta: pojat lukivat maailmankirjallisuuden klassikoita, tytöt mieluummin vanhoja kuin tuoreita tyttökirjoja. Ymmärrettävästi muusta kuin omasta lähihistoriasta ponnistava kulttuuri on tuolloin ollut mieleen, kun 40-luvun elokuvienkin aiheet ammensivat sodasta.

Elokuvassa Nuoruus sumussa (1946) kuvataan lähes kaikki sodasta palaavien nuorten miesten ongelmatilanteet. Työnsaaminen on vaikeaa ja sen seurauksena paikan löytäminen yhteiskunnassa ja sen mukana aikuistuminen on hankalaa. (Kaarninen 2003, 423.)

Ajan nuortenelokuvissa varoitettiin nuorisoa moraaliseltsä turmiolta ja nuoruuden ajattemattomuudelta. Tytöille painotettiin seksuaalisuhteiden ja aborttien vaaroja, ja näitä apunaan käyttäen elokuviemme nuoret naiset uhmasivat vanhempiaan; elokuvat olivat opetusfilmejä, joissa asioita kyllä käsiteltiin nuorten vinkkelistä, mutta joissa tehtiin selväksi, että ainoa oikea oli vanhempien oikea.

1950-luvulla populaarikulttuurin virtausten, jotka uivat koteihin muiden muassa sarjakuvien ja television välityksellä, koettiin uhkaavan nuorison lukuharrastusta ja sitä kautta kansallista identiteettiä. Tuolloin Yleisradion tehtävä kansansivistäjänä oli voimissaan; kun se myöhemmin sai kilpailijoita, sen ohjelmisto alkoi muuttua rahvasta kosiskelevammaksi. 50-luvulla nuoret halusivat päättää itse, mitä ja millaista kulttuuria

kuluttivat, mutta Heikkilä-Halttusen mukaan (2003, 444) aikuiset muodostivat edelleen käsityksen lapsille ja nuorille sopivasta kirjallisuudesta.

Kirjoissa poikien itsenäistyminen vaati irtiottoa kotiväestä, fyysisiä ponnistuksia raittiissa ulkoilmassa. Avuliaisuus, rehellisyys, reiluus ja reippaus – toisin sanoen partio ja hyväntekeväisyys – kuorutettiin kepposilla. Nuortenelokuvat sijoittuivat koulumaailmaan tai työläisperheisiin, ja niissä kuvattiin esimerkiksi avioeroja, vanhempien juopottelua, nuorisorikollisuutta, rahojen riittämättömyyttä ja nuorten rakastumista vanhempiin vastakkaisen sukupuolen edustajiin.

Nuorilla alkoi olla käytössään omaa rahaa, ja kaupallisten yritysten silmissä heistä oli tulossa kuluttajaryhmä. Kuluttajaryhmäajattelulla on merkitystä, vaikka kuunnelmia lähetettiin ainoastaan (ja lähetetään edelleen pääasiassa) julkisen palvelun kanavilla. Julkisen palvelun puolella kilpaillaan samoista kuulijoista, ja jos yleisö markkinakonstien saattelmana valuu julkisten palveluiden puolelta kaupallisen tarjonnan pariin, vastaa julkinen puoli tarjoamalla samankaltaista ohjelmaa, jonka perässä kuulijat alun perin haihtuivat pois. Kierre on syntynyt, ja julkinen on aina jossakin määrin kaupallisen talutusnuorassa.

Suuret ikäluokat tulivat 1950-luvulla nuoruusikään, ja nuorten määrä lisääntyi. Kun julkisuudessa kerrottiin nuorisokulttuurista, kuten nuorten omista äänilevyistä ja elokuvista, myös Suomessa ryhdyttiin elokuvia suuntaamaan yhä enemmän nuorille ja niissä käsiteltiin nuorisoa. (Kaarninen 2003, 428.)

1950-luvulla nuortenkirjallisuutta ja muuta kulttuuria alettiin siis markkinoida tosissaan. Uskottiin, että kulttuurin tuotteita voitiin kohdentaa koko perheen sijaan myös vain yhdelle tietylle käyttäjäryhmälle. Heikkilä-Halttusen (2003, 445) mukaan 1950-luvulla perustetuissa kustantajien kirjasarjoissa luotiin uusia ikäkausi- ja sukupuolijaotteluja. Alettiin markkinoida kirjoja, jotka puhuttelivat yhtä aikaa tyttöjä ja poikia.

Vuonna 1959 julkaistiin ensimmäinen nuortenkirja, jossa nuorisoa kuvattiin sen oman kielen ja kokemusmaailman kautta. Merja Otavan *Priskassa* virkamiesperheen lellitty kuopus analysoi hyvin toimeentulevia vanhempiaan viiltävän tarkasti sekä kyseenalaistaa vanhempien lapsi–aikuinen-määrittelyt.

1960-luvulla nuorisokirjallisuuteen syntyi paitsi uusia alalajeja, myös jako 14–16-vuotiaiden ja 16–20-vuotiaiden kirjoihin. Teoksissa käsiteltiin sotien traumatisoimien perheiden arkea mielten järkkymisine ja alkoholiongelmineen useimmiten lukioikäisen näkökulmasta. Heikkilä-Halttusen (2003, 448) mukaan ”uusi radikaali nuorisosukupolvi oli valmis kohtaamaan vanhempansa ilman pönäkän auktoriteetin suojavarustusta inhimillisinä, erehtyvinä ihmisinä”.

Kirjojen nuoret myös pohtivat aiempaa avoimemmin suhtautumistaan sotaan, uskontoon, seksuaalisuuteen ja tasa-arvoon. Heikkilä-Halttusen (2003, 448) mukaan nuortenkirjallisuus ei kuitenkaan politisoitunut samassa mittakaavassa kuin esimerkiksi Ruotsissa ja Tanskassa, mutta jossain määrin yhteiskunnalliset muutokset peilautuivat siihenkin. Myös 60-luvun elokuvissa käsiteltiin yhteiskunnan muutoksia nuorten elämässä: maalta kaupunkiin muuttamista, kaupungin vaaroja ja nuorison jengiytymistä.

1970-luvulla kirjojen loppuratkaisu ei enää välttämättä ollut onnellinen. Realistiset kirjat kuvasivat rajusti ja moralisoimatta nuorten elämää – josta ei tämän kymmenluvun kirjallisuuteen katsomalla synny kovinkaan valoisaa kuvaa. Realistista nuorison kuvausta sisältäviä elokuvia kiellettiinkin alle 16-vuotiailta. 70-luvun nuorisokirjallisuudelle ominaista on, että henkilöt puhuvat nuorten omaa puhekieltä ja slangia, vieroksuvat työtä ja rakastavat haaveilua. Kirjoissa liikutaan jengeissä, mutta vetäydytään myös filosofiaan itseksensä.

Priskän jälkeen nuortenkirjallisuudessa ei ole ollut tabuja, eikä niiden kasvatuksellinen tehtävä ole ollut entisensä. Toisaalta on syytä muistaa, ettei alaikäisten alkoholinkäytössä ja tappelemisessa ole mitään uutta kulttuurinkaan vinkkelistä, kuvasihan jo Aleksis Kivi näitä *Nummisuutareissa*. Radion sodanaikaisesta *Suomisen perhe* -kuunnelmasarjasta tehtiin useampia koko perheen elokuvia. Tehtiin myös yksi, *Suomisen Olli yllättää*, joka ei Kaarnisen mukaan (2003, 423–424) enää ollut lastenelokuva: siinä perheen teini-ikäinen Olli-poika yllättää ryyppäämällä ja sekaantumalla salakauppaan.

Näyttää, että 2000-luvulle tultaessa suomalaisessa nuortenkirjallisuudessa on käsitelty kaikki aiheet, jotka ovat joskus olleet tabuja. Niiden ohella korostuu, ei niinkään aiempien vuosikymmenien nuortenkirjoista tuttu avuliaisuus ja yhdessä tekeminen, vaan

oman identiteetin etsintä. Mutta jokin on pysynyt: on oltava asennetta, oli se sitten partiolaisen tai punkkarin, ja on pystyttävä samastumaan. Aiheiden on oltava lähellä omaa elämää. Vanhempien auktoriteetin vastustaminen on myös varmasti tullut jäädäkseen.

Muoti toistaa itseään, joten voisivatko menneiden vuosien nuortenkuunnelmatkin saada toisen elämän? Heikkilä-Halttunen (2003, 451) pohtii, miksi nuortenkirjallisuuden klasikoituminen on lastenkirjallisuutta harvinaisempaa. Hänen mukaansa ”realistinen nuortenromaani sitoutuu aina vahvasti kirjoittamisajankohtaan, koska lukijat edellyttävät tosipohjaista, luotettavaa ja ennen muuta ajassa kiinni pysyvää kerrontaa”. Kenties vanhoja kuunnelmia ei kohderyhmä viitsisi kuunnella kuin korkeintaan nostalgiamielessä.

4 Mitä kanavat ostaisivat?

Koska radiossa esitettävän draaman muoto ja sisältö päätetään kanavilla, on aiheellista kääntyä niiden puoleen selvittämään, millaista 2010-luvun nuortenkuunnelma on. Selvitin lomakehaastattelulla, millaisia ehtoja neljä valtakunnallista nuortenkanavaa, YleX, Radio X3M, Voice ja NRJ asettavat radiodraamatilauksilleen. Haastattelun tavoitteena oli löytää suuntaviivoja ja vinkkejä kuunnelmantekijöiden avuksi.

4.1 Kyselyn toteuttaminen

Suomalaisilla oli vuonna 2009 asuinpaikasta riippuen mahdollisuus kuunnella 12–23 eri radiokanavaa (Finnpanel 2010, 12). Rajausta haastateltavien määrän suhteen oli kuitenkin pakko tehdä materiaalimäärän hillitsemiseksi. Kutsuin lomakehaastatteluun neljä nuortenkanavaa sillä perusteella, että niiden nuorimmat kuulijat ovat korkeintaan 20-vuotiaita. Mukana on asemia, jotka määrittelevät kohderyhmäkseen *nuorison ja nuoret aikuiset* tai pelkästään *nuoret aikuiset*. Kohderyhmien haitarit ovat usein laajoja, joten ei olisi ollut mielekästä rajata kyselyä vain nuorisokuunnelmiin tai kuunnelmiin, joiden

kohderyhmänä ovat nuoret aikuiset. Lisäksi kyselyyn kutsutut kanavat ovat valtakunnallisia, eli kuuluvat koko maassa tai lähes koko maassa.

Suoritin tutkimuksen kyselylomakkeen (LIITE 1) avulla. Lomakkeeseen vastasivat kanavien ohjelmistoista päättävät henkilöt. Mukana on neljä erityyppistä asemaa, joiden vastauksia lukemalla saa kuvaa siitä, kuinka eri tavoilla eri asemat ylipäättään näkevät sen, mikä on radiodraamaa. Toisaalta esille nousee seikkoja, jotka yhdistävät hyvinkin erilaisia kanavia.

Selvitin joitakin vastaajien ja heidän edustamiensa kanavien perustietoja. Perustietojen lisäksi selvitin, lähetetäänkö tai onko kanavalla lähetetty draamaohjelmia, ja missä määrin taloudelliset seikat vaikuttavat draaman lähettämiseen. Teknisistä seikoista selvitin, ovatko asemat kiinnostuneet yksi- vai moniosaisista ohjelmista, ja mikä on mahdollinen yksittäisen draamaohjelman maksimikesto. Tyyliseikoista nostin kysymyslistalle kielen ja huumorin/viihteellisyyden sekä sen, ollaanko kanavilla mahdollisesti kiinnostuneita perinteisestä radiodraamasta poikkeavasta draamasta.

Kaavakkeessa on myös kolme kysymystä, joihin vastattiin kirjallisesti. Niistä ensimmäisessä selvitin mahdollisia kiellettyjä aiheita ja teemoja. Toisessa kysymyksessä pyysin kertomaan, millaisia toiveita vastaaja esittäisi henkilölle, joka tarjoaisi kanavalle kuunnelmaa. Kolmannessa ja lomakkeen viimeisessä kohdassa pyysin tarvittaessa kommentoimaan lomaketta tai sen mieleen nostamia asioita. Nämä kommentit olen sijoittanut muiden vastausten käsittelyn yhteyteen, niiden aiheiden pariin joita ne kommentoivat.

Lomakkeella on sekä avoimia että suljettuja kysymyksiä (Anttila 2006, 262). Osaan kysymyksistä vastattiin valitsemalla *kyllä* tai *ei*. Joihinkin kysymyksiin valittiin vastaus kahdesta tai kolmesta annetusta vaihtoehdosta, ja lisäksi monivalintakysymyksiin valittiin viidestä tarjotusta vaihtoehdosta parhaiten sopiva. Puin kysymystenasettelun onnistumista vastausten analysoinnin yhteydessä.

Tarkistin lomakkeet Pirkko Anttilan (2006, 266) *Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen* -kirjan ohjeiden mukaisesti ennen vastausten purkamista ja analysoimista. Varmistin, että kaikkiin kysymyksiin oli vastattu täsmällisesti, ja että kaikki vastaajat olivat

ymmärtäneet kysymykset. Sen jälkeen koodasin koodattavissa olleet vastaukset Excel-
taulukoksi, mikä järkevöitti vastausten tarkistamista ja vertailua.

4.2 Vastaajien esittely

Kutsuin mukaan molemmat Ylen nuortenkanavat, suomenkielisen YleX:n sekä ruotsinkielisen Radio X3M:n. Radiomafian perustuksilla vuonna 2003 aloittaneen YleX:n kohderyhmää ovat nuoret sekä nuoret aikuiset. Kanavan slogan on *Se kuulostaa tuoreelta*. Kyselyyn vastasi kanavan ohjelmapäällikkö Riku Saaranluoma.

Radio X3M:ltä (jäljempänä "X3M") kyselyyn vastasi kanavapäällikkö Alex Fager. Myös Ylen ruotsinkielisen nuortenkanavan kohderyhmään kuuluvat sekä nuoriso että nuoret aikuiset. Fager jättää lomakkeen slogan-kohdan tyhjäksi, eikä kanavan internet-sivuillakaan kyselynteon hetkellä näkynyt erityistä tunnuslausetta; Wikipedia kertoi sloganiksi *Kanalen som vågar*, eli "kanava joka uskaltaa" tai "kanava joka kehtaa" (Radio X3M). Myöhemmin kanavan slogan vaihtui, ja on opinnäytetyön julkaisuhetkellä *Bäst på nöje*, eli "parasta viihdettä".

The Voice Radion (jäljempänä "Voice") omistaa saksalaisen ProSiebenSat. 1Media AG:n suomalainen tytäryhtiö SBS Finland. Radio on osa monimediaa, joka sisältää radion lisäksi television ja internetsivut. Ohjelmapäällikkö Unne Sormunen merkitsee kanavan kohderyhmäksi nuoret aikuiset. Tunnus koko monimedialle on *Me Rakastamme Musiikkia*.

Radio NRJ Finlandilta (jäljempänä "NRJ") haastatteluun vastasi ohjelmajohtaja Jani Jääskeläinen. NRJ on kaupallinen, valtakunnallinen asema, joka aloitti Suomen toimintansa Helsingistä vuonna 1995. Suomen NRJ on osa Euroopan suurinta ketjua, jota hallinnoi Ranskan NRJ. Ketju toimii myös Euroopan ulkopuolella. Kanavan kohderyhmää ovat nuoret aikuiset, ja slogan on *Hit Music Only*, "vain hittimusiikkia".

Kutsuin kyselyyn luonnollisesti myös Bassoradion, tämän opinnäytetyön joltisenkin alkuunpanijan, mutta kanavalta ei vastattu yhteydenottopyyntöihin. Niin päätin valita mukaan merkittävimmät valtakunnalliset nuortenradiot.

4.3 Draamaohjelmat vastaajien kanavilla

Yhdelläkään kanavalla ei kyselyhetkellä ollut ohjelmakartassaan valmista paikkaa nuorten draamaohjelmille. Ylex:n ohjelmapäällikkö Riku Saaranluoma haluaa täsmentää vastausta kohdassa 19, jossa on mahdollista kommentoida lomaketta tai kirjoittaa vapaasti muista mieleen nousseista seikoista:

Kommentoin kohtaa 9 - - - Meillä ei siis ole erityistä slottia radiodraamalle, vaan sijoitlemme tuotannot kaavioon aina tapauskohtaisesti. Olemme tilanneet vuosia radiodraamaa ja olemme tilanneet sitä jälleen myös ensi vuodelle. (Saaranluoma 2010.)

Pirkko Anttila (2006, 263) varoittaa dikotomiasta kyllä- /ei -kysymysten kohdalla: kuten Saaranluoman kommentista huomaamme, kahden vaihtoehdon tarjoaminen on vaarallista, koska vaihtoehdot sulkevat toisiaan pois, ja näin vastaaja pakotetaan valitsemaan ehdottomiksi tarkoitetuista vaihtoehdoista se, joka vähemmän huonosti sopii tilanteeseen.

YleX on siis tilannut radiodraamaa jo vuosia, ja ohjelmapäällikkö Riku Saaranluoman mukaan kanavalla on lähetetty radiodraamaa nimenomaan nuorille aikuisille. Radio X3M puolestaan kertoo lähettäneensä nuorisolle tarkoitettua draamaa. NRJ:ltä vastaan, ettei kanavalla ole lähetetty nuorille tai nuorille aikuisille tarkoitettua radiodraamaa.

Voicen Sormunen vastaa ”ei” kysymykseen siitä, onko kanavalla joskus lähetetty nuorille (nuorisolle) tai nuorille aikuisille tarkoitettua radiodraamaa. Lomake kuitenkin tuntuu rajoittavan vastaajat suhtautumaan radiodraamaan sen perinteisessä muodossa, ja Sormunen aiheellisesti selventää Voicen suhdetta radiodraamaan kohdan 19 vapaassa kentässä:

Me kaupallisen puolen mediayhtiöt joudumme elämään toimintaympäristössä, jossa meidän ohjelmallisen puolen rahoitus on pitkällä aikavälillä yksinomaan kiinni myyntipuolen onnistumisista. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että meidän on onnistuttava luomaan pitkäkestoinen ja luottamuksellinen kuluttaja laajamittaiseen massa.

Tämän hetken mediaympäristössä myös radion rooli elää ja muuttuu varmasti jonkin verran. Pääsääntöisesti mediakuluttamisen malli on kuitenkin radion osalta on ollut jo pitkään totutunlainen, joten meidän on hieman haastavaa kuvitella ke-

räävämmme isohkoja massoja ns. normaaliudesta poikkeavalla ohjelmistolla, jota radiodraama tällä hetkellä edustaa.

Me elämme kuitenkin ympäristössä, jossa me rakennamme päivittäisten aamu- ja iltapäiväohjelmien Heräämön ja Vappu Pimiän kautta omanlaista "saippua-oopperaa", jossa tosielämä sekoittuu käsikirjoitettuihin tarinoihin. Siinä mielessä me olemme radiodraaman kanssa tekemisissä joka päivä. Me vain edustamme puhtaasti kaupallista tapaa tuottaa radiodraamaa ja flirttailemme toimintamallilamme myös hieman esim. MTV:llä esitettyjen The Hills ja The City –sarjojen perään. Heillä on tuotannossaan hieman samanlainen (joskin paljon pidemmälle viety) ajatusmalli semikäsikirjoitetusta tositv:stä kuin meillä on oman radiodraamamme tuottamisesta ja käsikirjoittamisesta.

Siinä mielessä kyselysi on mielenkiintoinen, että periaatteessa meillä tulee erittäin monta tuntia radiodraamaa viikossa. Toisaalta vallitsevien normien mukaista perinteistä radiodraamaa meillä ei varmasti ihan lähitulevaisuudessa kuulla. (Sormunen 2010.)

Tämä Unne Sormusen vastaus osaltaan vahvistaa olettamustani äänidraaman kahdesta elämästä. Draamaa ja tarinoita tultaneen kuulemaan radiosta aina, mutta muoto muuttuu välineen muuttuessa.

Kanavista kahdella on siis lähetetty draamaa ja kahdella ei; toinen kanavista suuntasi draaman nuorisolle, toinen nuorille aikuisille. Lisäksi yksi kanava katsoo lähettävänsä muodoltaan totutusta poikkeavaa draamaa viikoittain.

Vaikka radiodraaman tuottaminen on televisiodraamaan verrattuna edullista, on se kuitenkin huomattavasti lähetysvirtatyypistä ohjelmaa kalliimpaa. Taloudelliset kysymykset eivät hieman yllättäen kuitenkaan nouse päätekijäksi tai mainittavaksi esteeksi draaman lähettämiseksi. YleX:n, Voicen ja X3M:n draaman lähettämiseen talouspuoli vaikuttaa vain jonkin verran, ja NRJ:n draamattomuus johtuu pääasiassa muista syistä.

Lomakehaastattelu tuntuu rajoittavalta tällaisessa tilanteessa, jossa tiedämme YleX:n lähettävän jossakin määrin säännöllisesti draamaohjelmia. Vastausta voidaan tulkita siis niin, että kanavalta mahdollisesti kuultaisiin *enemmän* draamaa, mikäli sen tuottaminen olisi halvempaa, tai mikäli syystä tai toisesta varoja päätettäisiin ohjata muusta ohjelmistosta draamahankintoihin.

Ylle lainatusta Unne Sormusen vapaasta vastauksesta selviää, ettei Voicelta lähitulevaisuudessa kuulla perinteistä radiodraamaa, joten Sormusen vastauksen voi nähdä koskevan pikemmin mainittua *semikäsikirjoitettua* draamaa.

NRJ:n muista vastauksista voi päätellä, ettei päätökseen olla lähettämättä radiodraamaa vaikuta niinkään raha, vaan se etteivät ne sovi kanavalle. Ohjelmajohtaja Jääskeläinen summaa kohdan 19 vapaalla kentällä: ”Kanavamme tarkoitus ei ole tarjota kuunnelmia. Niitä kuitenkin voitaisiin esittää mikäli riittävän hyvä ja mielenkiintoinen kokonaisuus osuisi kohdalle”. Näin kolmella kanavalla katsottiin väitteen vastaavan jossakin määrin vallitsevaa tilannetta, ja yhdellä kanavalla katsottiin väitteen vastaavan huonosti vallitsevaa tilannetta.

Lähetysvirtatyypissä ohjelmistossa, jollaista kyselyssä mukana olevilta kanavilta pääasiassa kuullaan, toistuvat usein tietyt elementit kuten kilpailu, pilapuhelu tai artistihaastattelu tiettyinä kellonaikoina. Kuitenkin draamasarjat kiinnostavat vain YleX:ää ja Voicea; yksittäisiä draamoja lähettäisivät NRJ ja X3M. Voicen kohdalla sarjaksi täytyy nähdä mainittu semikäsikirjoitettu aamulähetys. Kuten ilmi jo on käynyt, NRJ:n ohjelmistoon draamat eivät istu, joten lomakkeessa olisi ollut paikkansa myös mahdollisuudelle kieltäytyä molemmista vaihtoehtoista. Voi ajatella, että kanavalla on nähty totuudenmukaisempaa toivoa yhtä draamaa kokonaisen sarjan sijaan, onhan yksi lähempänä nollaa kuin monta; käytännössä on vaikea nähdä, miten varsinkaan yksittäinen draamaohjelma istuisi NRJ:n muun lähetyksen joukkoon.

Kysyttäessä draamaohjelmien enimmäiskesto YleX ilmoitti yhden draamaohjelman voivan kestää korkeintaan 2–5 minuuttia. NRJ ja X3M ilmoittavat enimmäiskestoksi 5 minuuttia. Voicella voidaan lähettää vaikka 60-minuuttinen ohjelma, joskin välissä kuullaan mainoksia.

Mainokset eivät siis ole este lähettää pitkiä draamoja, sillä kaupallinen kanava ilmoittaa tunnin mittaisen ohjelman olevan mahdollinen, kun julkisen palvelun YleX kokee mahdolliseksi lähettää korkeintaan 2–5-minuuttisia ohjelmia. Voicen vastaus täytyy tietenkin nähdä ns. voicelaisen draamakäsityksen valossa, jolloin tunnin lähetyksellä ei toki tarkoiteta perinteistä tunnin radiokuunnelmaa.

Koska NRJ ei koe tehtäväkseen lähettää kuunnelmia, lomakkeessa olisi kenties pitänyt olla mahdollisuus vastata ylipäättään kieltävämmiin radiodraaman lähettämiseen. Tällainen mahdollisuus kuitenkin puuttuu, ja siksi sellaisetkin asemat, joilla ei välttämättä

olla edes teoriassa kiinnostuneita lähettämään kuunnelmaa, ovat joutuneet etsimään vaihtoehtoja niin sanotusti vähemmän pahan.

4.4 Tyyli-toiveita

Oletukseni, että radion draamaohjelmat ovat muuttamassa muotoaan, on vahvistunut voimakkaasti tätä työtä tehdessäni. En uskonut vanhanmallisten kuunnelmien kiinnostavan etenkin hittiasemia, mutta toisaalta uskoin, ettei draama itsessään koskaan lakkaa kiinnostamasta kuulijoita. Koin siksi tärkeäksi tiedustella kanavien, erityisesti kaupallisten, mielipidettä uudenlaisesta radiodraamasta. Hajonta oli suurta.

YleX:llä ja Voicella ollaan kiinnostuneita perinteisestä poikkeavasta nuorten radiodraamasta, YleX:llä vielä Voicea enemmän. Voicellahan tällaista draamaa jo lähetetäänkin säännöllisesti. X3M kannattaa pikemmin perinteistä kuin uudenlaista draamaa. NRJ:llä ei olla lainkaan kiinnostuneita perinteisestä poikkeavasta radiodraamasta. Vastaus voi olla ristiriidassa sen kanssa, että kanavalla kuitenkin avoimen 19. kysymyksen vastauksesta päätellen voitaisiin lähettää kuunnelmaa, jos sopiva sattuisi kohdalle. On vaikea nähdä kanavalla oikein perinteistä radiodraamaa, vaikka tämä vastaus antaisi aiheutta odottaa ohjelmistoon nimenomaan pikemmin perinteistä kuin perinteisestä poikkeavaa.

Sekä Voicen että NRJ:n vastausten kohdalla ajattelen väitteen yhteydessä annetun esimerkin mahdollisesti sitoneen vastaajaa liikaa. Jälkeenpäin ajatellen uudenmuotoista radiodraamaa koskevan kysymyksen olisi voinut laatia jotenkin toisin, kenties jättää esimerkin pois ja lisätä mahdollisuuden perustella kirjallisesti numerovalintaa. Tällöin vastauksista olisi ollut konkreettisemmin apua radiodraaman tekijöille. Toisaalta lopun avoimet kysymykset mahdollistivat kommentit tähänkin liittyen.

Myös kysymys siitä, kiinnostaako kanavaa ainoastaan huumoripitoinen tai viihteellinen draama on mielestäni epätarkka, koska huumori ja viihteellisyys tarkoittavat eri asioita. Lähetys voi toki olla viihdettä, vaikkei se naurattaisikaan. Viihteellisen kulttuurituotteen vastakohdaksi hakeutuu herkästi korkeakulttuuri – ja näistä molemmat voivat tietenkin olla huumoripitoisia. Jos laatisin lomakkeen nyt uudelleen, rajaisin kysymyksen pelkkään huumoriin tai pelkkään viihteeseen, ja tarkentaisin viihteen käsitettä. Yhtäkaikki,

kyselyn perusteella kullekin kanavalle sopisi tarjota enemmän hauskaa kuin totista draamaohjelmaa.

Jo useiden vuosien ajan murteet ovat olleet suuressa suosiossa niin televisio- ja radio-draamassa kuin kirjallisuudessakin. Hauska murre on pelastanut muuten torsoksi jääneen tekeleen, ja onnettomasti haasteltu murre vienyt uskottavuutta muilta osin ansiokkaalta tuotokselta. Toisaalta, kuten muistamme, nuortenkirjojen henkilöt ovat 70-luvulta lähtien kommunikoineet nuorten omalla kielellä. Halusin siis selvittää, mitä mieltä kanavilla ollaan sellaisesta kielestä, jota ei välttämättä ymmärretä kaikkialla Suomessa. Laadin kysymyksen aivan erityisesti avuksi niille, jotka ovat kiinnostuneita tarjoamaan käsikirjoituksiaan tuotantoon.

On mielenkiintoista, että valtakunnallinen YleX olisi valmis lähettämään murteellista puhetta tai helsinkiläistä katukieltä sisältävää draamaa. Samoilla linjoilla on myös Ylen X3M. Sen sijaan kaupalliset Voice ja NRJ eivät lähettäisi tällaista kieltä sisältävää draamaa. Kysymys olisi kaivannut rinnalleen tarkentamisen mahdollisuuden. Yleiskielestä poikkeava tyyli herättää voimakkaita tunteita puolesta ja vastaan, mikä lie vaikuttanut kaupallisten kanavien vastauksiin.

Kiellettyjä aiheita ei ilmaantunut asiaa suoraan kysyttäessä. X3M sanoo sen suorimmin: ”Ei ole sellaista teemaa.” YleX:llä painotettiin kieltämisen sijaan sitä, että lähetettävä ohjelma olisi mahdollisimman paljon kanavan näköistä: ”Periaatteessa kaikkia teemoja voi käsitellä, jos teksti ja toteutus ovat hyviä eli sellaisia, jotka kuulostavat kanavaltamme. Lähtökohtaisesti olemme kuitenkin pyrkineet lähettämään sellaista tavaraa, joka on lähellä meidän kohdeyleisöä eli alle 35-vuotiaita populaarikulttuurista ja -musiikista kiinnostuneita ihmisiä”.

Voicelta kerrottiin, että kanavalla voi lähtökohtaisesti käsitellä kaikkea hyvän maun rajoissa, ja NRJ:llä luonnehditaan näin: ”Aiheet ja teemat voivat olla lähes mitä vain. Kaikki riippuu näkökulmasta. Aiheiden ja teemojen pitää olla kuitenkin kohderyhmää kiinnostavia asioita”.

Kyselyn olennaisin tulee esiin kysyttäessä, millaisia toiveita vastaajat esittäisivät kuunnelmaa kanavalle tarjoavalle henkilölle. YleX:n Saaranluoma painottaa sitä, että tarjo-

ajan on tunnettava kanava: ”Toivon, että hän ensinnäkin kuuntelee kanavaa, tutustuu siihen maailmaan ja soundiin huolella ja miettii, miksi juuri hänen ideansa sopisi juuri meille (ks. myös edellinen vastaus). Sitten yksinkertaisesti toivon, että hän tekee ideastaan sellaisen demon ja tarjouksen, että kiinnostuksemme herää isosti”.

Radio X3M:n Alex Fager nostaa esiin muiden muassa kyselyssäkin mainitun puhetyylin: ”Jos tilaus olisi mahdollinen puhuisimme hänen kanssa yleisöstä, yleisösuhteesta, puhetyylistä, asenteesta, brändistä ja sisällöstä. Tekisimme hänen kanssaan myös tarkan tuotekuvauksen ja piirtäisimme selkeät tavoitteet”.

”Toivon, että hän lähettää minulle sähköpostilla näytteen draamastaan ja tekee minulle samalla selkeitä perusteluja miksi ko. draama tavoittaisi paremmin kohderyhmämme ja vahvistaisi pitkäjänteisesti luotua suhdetta kuulijoihimme tapamediamme puitteissa kuin nykyinen ohjelmistomme tekee. Olen avoin kaikille ehdotuksille”, vastaa Voicen Unne Sormunen.

NRJ:n Jani Jääskeläinen kirjoittaa: ”Kuunnelman olisi hyvä olla ajankohtainen, mutta ei kuitenkaan täysin aikaan sidottu. Aiheeltaan kohderyhmäämme, nuoria aikuisia, kiinnostava ja sen tulisi sisältää muitakin ääniä kuin puhetta esim. musiikkia ja ääniefektejä”.

Yhteenvetona kanavien toiveista voi sanoa, että tärkeintä on kohderyhmän huomioiminen, draamaohjelman sopivuus juuri nimenomaiselle kanavalle.

4.5 Kyselyn tulokset

Yhdelläkään kanavista ei siis kyselyä tehtäessä ollut ohjelmakartassaan tiettyä paikkaa radiodraamalle. Mikäli rahaa olisi käytettävissä enemmän, kuunnelmia kenties kuultaisiin enemmän, mutta raha ei noussut kyselyssä suurimmaksi esteeksi draamaohjelmien lähettämiselle.

Kaikkein tärkeimpänä asiana pidetään draamaohjelmien sopivuutta nimenomaiselle kanavalle. Osa kanavista toivoi muodoltaan perinteistä draamaa, osa olisi valmiita kokeilemaan jotakin aivan uudenlaista tapaa tuottaa sitä. Kaikille kelpaisivat huumori ja

viihde – osa ei muuta huolisikaan. Ylen kanavilla kuultaisiin myös murteita tai muuta kielellä pelaamista, kaupallisilla kanavilla suosittaisiin yleiskieltä.

Osa kanavista mielisi kokonaisia draamasarjoja kun taas toiset ovat kiinnostuneet yksittäisistä ohjelmista, mutta yhtä lukuun ottamatta kanavat suosivat – odotetusti – korkeintaan muutaman minuutin mittaisia draamoja.

Kiellettyjä aiheita ei näillä kanavilla olekaan, pääasia että aihe ja näkökulma osuvat juuri kyseisen kanavan kuulijaan. Tärkeintä on siis tuntee kanava ja sen äänimaailma, jotta kohdeyleisölle tekeminen olisi mahdollista. Tämän kyselyn perusteella ei siis ole olemassa 2010-luvun radiodraamaa nuorisolle tai nuorille aikuisille, vaan radiodraamaa tietyn kanavan uskollisille kuulijoille.

5 Kohderyhmälle kirjoittamisen opiskelua

Kuunnelma-aiheisen opinnäytetyön, ja näin myös toiminnallisen osani, juuret ulottuvat johdannossa mainitsemaani toiveeseen siitä, että radioilmaisun opinnot olisivat sisältäneet kuunnelmaoppia. Eivät sisältäneet, mutta päätin opiskella asiaa, myös käsikirjoittamista, opinnäytetyössäni.

Kulttuurialan opinnäytetyöohjeessa (Opinnäytetyöohje 2008, 22) painotetaan, että lopputuloksen virheettömyyden sijaan tärkeää on virheistä oppiminen. Niinpä päätin suhtautua käsikirjoittamiseen ennen kaikkea oppimisprojektina – tähän mennessä opittujen kuunnelmankirjoittamisen taitojen esittelemine ei toki olisi ollut mahdollistakaan yllä mainitusta syystä. Radio- ja televisioilmaisun opiskeleminen on kuitenkin taatusti opettanut paljon radiosta välineenä ja antanut näin pohjaa myös radiolle kirjoittamiselle.

Niinpä tässä opinnäytetyössä on kaksi osaa: kirjallinen, jossa lähdemateriaalin avulla selvitan, mikä oikeastaan on 2010-luvun nuortenkuunnelma, sekä toiminnallinen eli niin sanottu teososa, jossa perehdyn lajiin tekemällä. Teososani siis on, pikemmin kuin teos sanan varsinaisessa merkityksessä, asian opiskelemista tekemällä ja tämän opiskelemisen raportointia. Niinpä toiminnallinen osa vaatii rinnalleen tässä seuraavan raportin

ollakseen kokonainen. Vasta nämä osaset: tutkimus, raportti sekä liitteinä olevat käsikirjoitusversio ja kohtausluettelo muodostavat kokonaisuuden, oppimisprojektini tulokseen.

Päätin tehdä opinnäytetyöni nimenomaan nuortenkuunnelmasta, kun huomasin railon lastenkuunnelmien ja aikuistenkuunnelmien välillä. Vaikutti siltä, että yksi polvi putosi nallejen ja Pohjantähden väliin. Ryhdyin siis kirjoittamaan kuunnelmakäsikirjoitusta, ja nimenomaan radiota ajatellen, en siis esimerkiksi netissä lähetettäväksi. En kirjoittamaan ryhtyessäni tehnyt kovin tarkkaa rajausta kohderyhmän suhteen; samaa kanavaa kun kuuntelevat yleensä sekä nuoriso että nuoret aikuiset, kuten kyselytutkimuksesta käy ilmi.

Aloittaessani kirjoittamista tiesin, että työstä tulisi haastava, koska samaan aikaan selvitin, millaisia kuunnelmia kanavat toivovat ohjelmistoihinsa. Ajatuksena oli, että kyselyn tuloksista olisi apua tässä projektissani, vaikka matkalla kertyvä tieto saattaisikin lisätä tuskaa. Raportoin tässä oppimastani.

5.1 Ensimmäinen versio syntyy Yle Kohtaus -käsikirjoituskurssin ohjeilla

Seikkailin päivänä eräänä Ylen internetsivuilla. Satuin oikeaan paikkaan sopivalla hetkellä; löysin sivuilta jotakin mistä olisi hyötyä opinnäyteprojektissani, johon olin ryhtymässä.

Löydökseni oli Kohtaus-sivusto, draamaohjelmille omistettu kokonaisuus Ylen internet-sivujen sisällä. Kohtauksessa näkökulma on ohjelmien tekemisessä: sivuilla voi lukea esimerkiksi käsikirjoittajan, ohjelmapäällikön ja ohjaajan televisio- ja radio-ohjelma-aiheisia blogeja, ja sivuilta löytyy tietoa käsikirjoitusten tarjoamisesta tuotantoon – sekä esimerkiksi johdannossa mainitsemani kuunnelmakilpailut.

Kohtauksessa oli järjestetty tv-käsikirjoituskurssi keväällä 2010. Kurssille oli tuolloin valittu kymmenen kirjoittajaa ennakotehtävien perusteella. He olivat yhdeksässä viikossa kuuden tehtävänannon avulla työstäneet alustavan käsikirjoituksen tv-draamalle tai -komedialle. Kaikki kurssin tehtävät oli julkaistu sivuilla niiden yhdeksän viikon kuluessa, ja ne löytyvät sieltä edelleen lokakuussa 2011. (Yle Kohtaus tehtävät.) Palautet-

ta tai ohjausta ei enää anneta, mutta tehtäviä voivat tehdä kaikki, jotka haluavat ottaa yhdeksän viikon haasteen vastaan.

Minä halusin. Kuuden annetun tehtävän tekemiseen oli siis aikaa yhdeksän viikkoa, ja lopputuotteena olisi käsikirjoituksen ensimmäinen, alustava versio (LIITE 2), jonka työstämistä jatkaisin ohjaavan opettajani kanssa.

Tein tehtävät aikataulussa, mutta takapakkia tuli: hyvästä yrityksestä huolimatta kuunnelmanraakileestani tuli ontto, vaikka siinä oli ideoita ja käänteitä, periaatteessa kokonainen juoni. Syksyn ensimmäisessä palaverissa ohjaavan opettajani Hanna Maylettin kanssa tajusin, miksi tekeleeni oli niin keskeneräinen kuin oli, vaikka teksti oli dialogina paperilla. Henkilöni olivat verettömiä taviksia, jotka puhuivat mitä ajattelivat, vaikka juuri tätä olin pyrkinyt välttämään.

Tiiviin muotonsa vuoksi kuunnellaan ei, kuten aiemminkin olen todennut, mahdu mitään sellaista ainesta, joka ei jollakin tasolla kuljeta tarinaa eteenpäin. Olin keskittynyt siihen, että jokainen repliikki kuljettaisi tarinaa. Näin varmasti olikin, mutta syvyyttä puuttui: vuorosanat veivät tarinaa vain pinnan tasolla, henkilöiden väliltä puuttui kemia. Henkilöt toimivat asenteensa tai asemansa johdattamina, eivät persoonina. Kaiken lisäksi he puhuivat aivan liikaa. Kai Vakkuri kirjoittaa *Sinä kirjoitat radiokuunnelman* -kirjassaan kuunnelman pituuden olevan tavallisesti yhden tunnin paikkeilla.

Aika on toisaalta pitkä, toisaalta se on lyhyt. Se on pitkä siinä mielessä, että yhteen tuntiin mahtuu paljon asiaa, lyhyt siinä mielessä, ettei aika salli pitkiä selvitä, perusteluja tai sanallisia alaviitteitä. Sellaisia ei salli myöskään kuuntelijan kärsivällisyys. (Vakkuri 1997, 36.)

Myös rakenne mätti: olin kuvitellut hyödyntäneeni lajin mahdollisuudet kirjoittamalla tekstiin puhelinkeskustelua ja radiohaastattelun, mutta äänikerronnan tarjoamia mahdollisuuksia täytyi pohtia tarkemmin. Piti olla kekseliäämpi.

Ensimmäisessä palautekeskustelussa kuulin Maylettilta monta teoriassa tuttua lausahdusta kirjoittamisen teoriasta. Tiesin periaatteessa, mutta käytäntöön soveltamisessa en ollut onnistunut toivomallani tavalla. Tässä vaiheessa ei tarvinnut miettiä, oliko teks-

tistäni tulossa kuunnelma nimenomaan nuorille tai vastasiko se kanavien toiveita; tässä vaiheessa oli opiskeltava draaman kirjoittamista.

5.2 Olettamuksista valintoihin: kohderyhmälle kirjoittamisesta

Pienoiskuunnelmani ensimmäinen versio rakentui olettamusten summaksi. Työskenteleä ohjasivat Kohtauksen tehtävänannot, ja olin itseni ainoa palautteenantaja. Tein kirjallista tutkimusta samalla kun jatkoin käsikirjoittamista, ja oppimani ansiosta aloinkin pikkuhiljaa tehdä oletusten sijaan tietoisia valintoja.

Lähtökohtana oli kirjoittaa ajan hengen mukaista kuunnelmatekstiä, ja se vaati sekä kohderyhmään että kirjoittamisen oppeihin tutustumista. Sovimme ensimmäisessä tapaamisessa, ettei ohjaava opettajani keskittyisi lainkaan ajattelemaan kohderyhmää. Sen sijaan hän opettaisi minulle draaman kirjoittamista. Toivoin hänen siis toimivan nimenomaan kirjoittamisen opettajana, koska ohjausaikaa oli rajallinen määrä, ja siksi tuntui järkevämmältä keskittyä ohjauksessa yhteen asiaan. Kohderyhmäoppini hakisin luonnollisesti kyselytutkimukseni tuloksista ja lukemastani lähdekirjallisuudesta.

Ensimmäinen palautekeskustelu ohjaavan opettajan kanssa oli innostava, juuri sellainen kuin olin toivonutkin. Sain uusia ideoita, ja ennen kaikkea palautteen ansiosta pysyin katsomaan käsikirjoittamisen ensimmäistä vaihetta kriittisin silmin. Tiesin, että teksti oli keskeneräinen vaikka se päällisin puolin näytti valmiilta dialogilta. En itse enää osannut tehdä sille mitään. Oli hyvä pohja ja jotain kutkuttavaa. Maylettin mukaan aiinekset absurdille komedialle, ja juuri sitä toivoin: piti olla huumoria ja piti olla fantasiaa.

Oli myös pohdittava sitä, mikä tekisi tekstistäni nuoria kiinnostavan. Oli palattava nuorten kulttuurin alkulähteille – vinkkejä löytyikin nuorten kirjallisuuden ja nuorten elokuvien vaiheisiin tutustuessani. Lisäksi, perehdyttyäni asiaan kirjallista työtä tehdessäni, totesin 10- tai 15-minuuttisen tekstin olevan auttamattomasti liian pitkä. Joten ensimmäinen tehtävä oli peruuttaa ja heittää yli laidan kaikki mikä ei ollut riittävän hyvää nuorileni.

Jäljelle jääneiden aineiden päälle rakentui kirjallisten tehtävien ja pohdintojen jälkeen täysin uusi kohtausluettelo, jossa entisestä ei ollut kovinkaan paljoa jäljellä. Vaihdoin ympäristön ja esineistön sellaisiksi, joihin kaikki nuoret voivat samastua. Poistin mahdollisesti vieraannuttavat elementit. Marssitin ulos ennalta arvattavasti käyttäytyvät, latteat vanhemmat ja toin tilalle opettajat, joiden ajattelen voivan käyttäytyä hullunkurisesti uskottavuutensa säilyttäen; kaikki tuntevat tyypin. Ekologinen eetos vaihtui tyttö-poika-säpinään, jota oli ollut myös ensimmäisessä versiossa, mutta vain sivujuonteena. Niinpä varmistin riittävyyden lisäämällä henkilögalleriaan kilpakosijan tuomaan lisääjännitettä. Nyt alkoi vaikuttaa, että kirjoittaisin nuorisolle nuorten aikuisten sijaan.

Ensimmäisessä versiossa oli myös asioita, joista halusin pitää kiinni. Halusin edelleen kirjoittaa absurdia komediaa. Farssia lähentelevän rytmin ja epäluonnollisten elementtien yhdistelmästä tulisi parhaimmillaan hersyvä. Toivoivathan kyselyyni vastanneet radiokanavatkin huumoria, ja nuorten kuluttamassa viihteessä on jo pitkään ollut kosolti mystistä ainesta.

Nyt kyselytutkimukseni tulosten valmistuttua syntynyt kohtausluettelo tuntuu aivan liian pitkältä. Seuraava vaihe olisikin siis pyrkiä vieläkin lyhyempään muotoon.

Tähän tapaan poimin tilaajien toiveita ja alan ammattikirjallisuutta lukiessa matkaan tarttunutta tietoa. Samaan aikaan opettelini kirjoittamaan hyvää draamaa ohjaavan opettajani opastuksella. Kiinnostavaa ja ongelmallista oli se, että tietoni aiheesta karttuivat samalla kun kirjoitin. Toisaalta kuuntelin Maylettin oppeja draaman kirjoittamisesta, toisaalta pyrin vastaamaan kanavilta tulleisiin toiveisiin. Nämä eivät tietenkään sulje toisiaan pois, mutta lukuun otettavia asioita alkoi kertyä aika lailla.

Tarkoitukseni oli tässä opinnäytetyössä hahmotella, millaisia 2010-luvun nuortenkuunnelmien pitäisi olla ja millaisia ne ovat. Opin, että ne voivat olla aiheiltaan lähes mitä vain. Tabuja ei ainakaan periaatteessa enää tänä päivänä ole, hauskuutta ja viihdyttävyyttä senkin edestä. Kyselytutkimukseni tulosten selvityksessä kävi harvinaisen selväksi, ettei haastattelemini nuortenkanavien edustajien mielestä olisi missään nimessä olemassakaan nuortenkuunnelmia. Oli näet olemassa vain kuunnelmia nimenomaan tietyn aseman kuulijoille.

Tässä käsikirjoittamisen vaiheessa seuraava askel olisikin miettiä, mille kanavalle tämä tekeillä oleva minikuunnelma voisi mahdollisesti sopia, ja lähestyä kanavaa synopsiksella – ja, toivottavasti, jatkaa tarkoin kohdennettujen minuuttien työstämistä yhteistyössä kanavan kanssa. Mutta siitä saisin jo kokonaan toisen opinnäytetyön.

6 Yhteenveto

Tämä opinnäytetyöni auttaa hahmottamaan, missä nuorille suunnatun kuunnelman kentällä mennään nyt vuonna 2011. Työ tarjoaa helppolukuisen perehdytyksen kotimaisen nuorten radiodraaman vaiheisiin, ja toivottavasti innostaa tekemään uusia kuunnelmia – myös uudet jakelukanavat huomioon ottaen. Työn alkupuolella selvensin, mikä kuunnelma ylipäättään on, jotta työstäni olisi käytännön hyötyä aloitteleville kuunnelmantekijöille ja media-alaa opiskeleville. Jotta voisi ymmärtää, mitä kuunnelmalle on tapahtumassa, on ymmärrettävä, mitä kuunnelmalla on tarkoitettu ja tarkoitetaan, mikä se on ja mikä se ei ole.

Miten niin Bassoradio haluaa lähettää kuunnelmia? oli se kysymys, joka pani alulle tämän opinnäytetyön. Nuortenkanavat, 2010-luku ja kuunnelmat oli epäsovinnainen kolmikko, josta oli otettava selvää. Kun kolmikko sattui tielleni kuunnelmanteon aikaan, tuntui luontevalta lähteä haravoimaan nimenomaan radiodraamaa ja niitä piirteitä, joita radiokanavat nuortenkuunnelmilta toivovat.

Draamaa tullaan varmasti kuulemaan radiosta aina, mutta se on muuttanut ja muuttaa alati muotoaan välineensä eläessä. Tämä työ hahmottaa sitä, miten ja miksi nuortenkuunnelma on muuttunut, ja millaisia muutoksia laji parhaillaan kokee.

Tätä työtä aloittaessani minulla ei ollut aavistustakaan, millaista nuorten radiodraaman pitäisi 2010-luvulla olla. Oletin, että lyhyehköä. Oletin, että on kuunnelmia lapsille, nuorisolle ja aikuisille, on huumoria ja jännitystä ja niin edelleen, mutta kyselytutkimuksessa nuortenkanavien ohjelmistoista vastaavat tekivät näistä oletuksistani selvää. Kuunnelman alkuaikoina kansaa sivistävän Yleisradion lähettämiä radiodraamoja kokoontui kuuntelemaan koko perhe. Ennen pitkää nuoriso sai omat kuunnelmansa, ja pian kokonaan omat kanavansa. Kuuntelutottumukset ovat kyllä muovanneet radiodraamasta lyhyttä, muutaman minuutin mittaista, ja hyvin tarkasti yleisölleen kohdennettua. Ei

kuitenkaan ole enää olemassakaan – tai ainakaan kanavilla ei toivota tarjottavaksi – radiodraamaa yleisesti ottaen nuorille, vaan draamaa nimenomaisen kanavan kuulijoille. Radiokanavat toivovat siis tekijöiltä juuri niille räätälöityä draamaa.

Tällä hetkellä perinteisenmallista nuorille suunnattua kuunnelmaa ei kuitenkaan kuulla yksinomaan radiosta, vaan myös internetistä. Millaiseksi tämä nuorten nettikuunnelma muotoutuu? Internetissä ovat ne uudet, pitkätkin kuunnelmat, joiden tarkoitus ei alun alkujaankaan ole ollut päätyä radioon. Ne ovat opiskelijatöitä, mutta myös enemmän tai vähemmän vakavissaan alaa harrastavien tuotoksia. Tässä voisi olla jatkotutkimuksen paikka; miten nettikuunnelma eroaa perinteisestä pitkästä kuunnelmasta kun portilla ei vartioikaan Yle, vielä todennäköisemmin ei kukaan? Millä tavoin ne heijastelevat ajan henkeä, seurailevatko aiheet ajan populaarikulttuurin aiheita? Entä, ajan kuluessa, muuttaako nettikuunnelma muotoaan samalla kun netissä liikkumisen tavat muuttuvat? Ladataanko vanhat kuunnelmat nettiin? Paetaanko nykyhetkeä pitkiin, hidastempoisiin kuunnelmiin, kuten sodan aikana paettiin todellisuutta lukemalla kirjoja, jotka muistuttivat vanhoista ajoista?

Lomakehaastatteluni keskittyy melko perinteisen radiodraaman tulevaisuudennäkymiin vallitsevassa mediakentässä, siihen, millaista radiodraamaa kanaville kannattaa tarjota. Kyselytutkimuksen mukaan radiodraamaksi kanavilla nähdään kuitenkin jopa juonnettu aamulähetys. Tämä yllättävä näkemys on kyselyn parhainta antia, ja näen myös siinä jatkotutkimuksen mahdollisuuden; mitä kaikkea onkaan 2000-luvun radiodraama?

Onnistuin löytämään työlleni aiheen, josta ei ole aiemmin kirjoitettu. Suomalaisen kuunnelman historiasta löytyi toki jonkin verran asiaa, mutta nuortenkuunnelmasta ei mitään. Opinnäytetyön laajuuden huomioiden olisi ollut mahdotonta syventyä tämän yksityiskohtaisemmin johonkin nuortenkuunnelmaan liittyvään aiheeseen; oli ensin selvitettävänä paljonlaisesti perusasioita. Toivon työni herättävän lukijoissa kysymyksiä sekä halun syventyä aiheeseen – ja jatkaa siitä, mihin tässä työssä jäätiin.

Lähteet

- Aaltonen, Jouko 1993. Käsikirjoittajan työkalupakki. Rakenne hahmottuu – mitä on dramaturgia? Helsinki: Valtionhallinnon kehittämiskeskus, kuudes luku. Luettu Elokuvantaju-sivustolta. Taideteollinen korkeakoulu. [Verkkodokumentti].
<http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/kasikirjoitus/artikkelit/aaltonen_rakenne_hahmottuu.jsp> (luettu 3.11.2011).
- Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi. Nuoruuden vuosisata – suomalaisen nuorison historia. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 7.
- Anttila, Pirkko 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen. 2. painos. Hamina: Akatiimi.
- Aristoteles 1998. Runousoppi. Painostiedot puuttuvat. Helsinki: Otava.
- Bassoradio 102,8 Mhz. Basso Media. [Verkkodokumentti]. <<http://www.basso.fi/radio>> (luettu 6.10.2010).
- Finnpanel 2010. Radiovuosi 2010 -tilaisuus 21.1.2010. pdf. [Verkkodokumentti].
<http://www.finnpanel.fi/lataukset/radiovuosi_2010.pdf> (luettu 25.10.2010).
- Finnpanel 21.1.2010. Lehistötiedote. [Verkkodokumentti].
<<http://www.finnpanel.fi/tulokset/tiedote.php?id=109>> (luettu 7.10.2010).
- Heikkilä-Halttunen, Päivi 2003. Viattomuuden tilasta ihanteiden sortumiseen? – Kotimaisten nuortenkirjojen nuoruuskuvaus 1940-luvulta 1970-luvulle. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi: Nuoruuden vuosisata – suomalaisen nuorison historia. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 441–453.
- Juoni.net. Kuunnelma. [Verkkodokumentti].
<<http://www.juoni.net/tag/kuunnelma>> (luettu 7.10.2010).

Kaarninen, Pekka 2003. Kurittomat sukupolvet vanhoissa suomalaisissa elokuvissa. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi: Nuoruuden vuosisata – suomalaisen nuorison historia. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 421–439.

Karisto, Hannu & Leppänen, Airi 1997. Todellisia tarinoita. Radiodokumentin tekeminen. 1. painos. Helsinki: Edita.

Korhonen 1 Anna. Hella Wuolijoki Yleisradion pääjohtajana. Yle. Sininen laulu. [Verkkodokumentti]. <<http://yle.fi/teema/sininenlaulu/artikkeli.php?id=218>> (luettu 20.10.2010).

Korhonen 2 Anna. Radioteatterin alkuvuodet. Yle. Sininen laulu. [Verkkodokumentti]. <<http://yle.fi/teema/sininenlaulu/artikkeli.php?id=219>> (luettu 20.10.2010).

Kujala, Tapio & Lahti, Jari & Tamminen, Heikki 1998. Radiotyön perusteet. Johdatus suoran lähetyksen tekemiseen. Helsinki: Gaudeamus.

Kulttuurialojen opinnäytetyötiimi 2008. Toim. Katri Halonen & Tuuli Heikka. Kulttuurialan opinnäytetyöohje. Metropolia Ammattikorkeakoulu. [Verkkodokumentti]. <http://wiki.metropolia.fi/download/attachments/12167524/OHJE_KULTTUURIALA.pdf?version=1> (luettu 6.10.2010).

Kyrö, Pekka 17.1.2010. Kuulokulmia-blogi. Kuunnelmalle tietä. Yle. [Verkkodokumentti]. <<http://yle.fi/vintti/yle.fi/blogit.yleradio1.yle.fi/kuulokulmia/kuunnelmalletieta.html>> (luettu 20.10.2010).

Kyrö, Pekka 17.10.2008. Kuulokulmia-blogi. Pohjantähti testikuuntelussa. Yle. [Verkkodokumentti]. <http://blogit.yleradio1.yle.fi/kuulokulmia/pohjantahti_testikuuntelussa> (luettu 20.10.2010).

Mikseri.net. Kuunnelma. Mikseri.net. [Verkkodokumentti]. <<http://www.mikseri.net/music/search.php?action=search&genre=474&sortby=latest>> (luettu 7.10.2010).

Oinaala, Sampsa 2011. Lastenohjelmat loppuvat radiosta, urheilu vaihtaa kanavaa. Helsingin Sanomat. 12.11.2011. D 9.

Pohjosmäki, Helena 2009. Kettujahti. Kuunnelman ja nettiaudion tuotteistaminen. Tutkintotyö. Tampere: Tampereen ammattikorkeakoulu, viestinnän koulutusohjelma, mediatuottaminen.

<<https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/10440/Pohjosm%C3%83%3fki.Helena.pdf?sequence=2>> (luettu 7.10.2010).

Polkunen, Mirjam 1982. Lyhyttä proosaa. Teoksessa Kievari, Solja: Suomalaisia kuunnelmia 1978–1981. Jyväskylä: Gummerus, 7–9.

Radio Media. Kaupallinen radio 25 vuotta. Tiedote 21.4.2010. [Verkkodokumentti].

<http://www.radiomedia.fi/ajankohtaista/tiedotteet/fi_FI/radio25/> (luettu 8.11.2010).

Radio X3M. Wikipedia. [Verkkodokumentti]. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Radio_X3M> (luettu 6.10.2010).

Riikonen, Hannu & Vaittinen, Pirjo (toim.) 1981. Kirjallisuuden lajien historiaa ja teoriaa. Turku: Turun yliopisto.

Siltanen, Juha 2003. Äänen tarinat. Teoksessa Hirvonen, Elina: Käsikirjoittaminen. Helsinki: Art House, 217–242.

Toivanen, Paula 2010. Kuulijatytytyväisyystutkimus Radio Aallon kanavailmemuutoksesta. Opinnäytetyö. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu, viestinnän koulutusohjelma, radio- ja tv-ilmaisu.

<https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/14370/Toivanen_Paula.pdf.pdf?sequence=1> (luettu 7.10.2010).

Uspenski, Eduard & Virmavirta, Antti 2004. Fedja-setä, kissa ja koira. Äänikirja. Helsinki: Otava.

Vakkuri, Kai 1997. Sinä kirjoitat radiokuunnelman. Opas ja ohjeita sekä kaksi kuunnelmakäsikirjoitusta. Helsinki: BSV Kirja.

VESA. Verkkosanasto. Helsingin yliopiston kirjasto. Kansalliskirjasto. [Verkkodokumentti]. <<http://vesa.lib.helsinki.fi/cgi-bin2/musa.pl?h=radiofonia>> (luettu 20.10.2010).

Yle Draama Radioteatteri. Kuunnelma on yksi radion alkuperäisiä ohjelmamuotoja. Tiedote. [Verkkodokumentti].

<http://yle.fi/radio1/draama/radioteatteri/kuunnelma_on_yksi_radion_alkuperaisia_ohjelmamuotoja_15091.html> (luettu 16.9.2010).

Yle Elävä arkisto. Yleisradion vanhin ohjelmatalenne vuodelta 1935. 8.9.2006. [Verkkodokumentti].

<<http://www.yle.fi/elavaarkisto/?s=s&g=1&ag=1&t=&a=4>> (luettu 20.10.2010).

Yle Kohtaus tehtävät. Kirjoita – rakennusaineita käsikirjoittamiseen. [Verkkodokumentti]. <<http://kohtaus.yle.fi/kirjoita>> (luettu 7.11.2011).

Yle kuunnelmakilpailu. Kuunnelmakilpailun yleisöäänestyksen tulokset. [Verkkodokumentti]. <<http://kohtaus.yle.fi/kuunnelmakilpailu>> (luettu 5.10.2010).

Yle kuunnelmakilpalu 2. Kohtaus-kuunnelmakilpalun satoa. [Verkkodokumentti].

http://yle.fi/radio1/draama/radioteatteri/kohtaus-kuunnelmakilpailun_satoa_30521.html (luettu 8.11.2011).

Yle käsikirjoitus. Tekijät ja yleisö kohtaavat. Käsikirjoitus. Nyt. [Verkkodokumentti].

<<http://kohtaus.yle.fi/osallistu/kasikirjoituskurssi/tehtavat>> (luettu 5.10.2010).

Yle Radioteatteri. Tekijät ja yleisö kohtaavat. Radioteatteri. [Verkkodokumentti].

<<http://kohtaus.yle.fi/tarjoa/radioteatterin-draama>> (luettu 5.10.2010).

YLE Yhtiönä. Historia. 1920-luku. [Verkkodokumentti].

<<http://avoinyle.fi/www/fi/historia/1920-luku.php>> (luettu 6.10.2010).

Yle. Ääniversumi 2010. [Verkkodokumentti].

<<http://www.yle.fi/radio1/musiikki/aaniversumi/>> (luettu 20.10.2010).

Äänipää 1 2006. Miten kuunnella kuunnelmaa? Kirj. Karisto ym. Tampereen ammatti-
korkeakoulu. [Verkkodokumentti]. <http://www.aanipaa.tamk.fi/kuunne_1.htm > (luettu 20.10.2010).

Äänipää 2 2006. Kuunnelman äänisuunnittelu. Kirj. Karisto ym. Tampereen ammatti-
korkeakoulu. [Verkkodokumentti]. <http://www.aanipaa.tamk.fi/kuunne_2.htm> (luettu 30.9.2010).

HAASTATTELULÄHTEET

Fager, Alex 2010.Kanavapäällikkö. Yle Radio X3M. Kyselylomake: 26.10.2010.

Jääskeläinen, Jani 2010.Ohjelmajohtaja. Radio NRJ Finland. Kyselylomake: 25.10.2010.

Saaranluoma, Riku 2010.Ohjelmapäällikkö. YleX. Kyselylomake: 19.10.2010.

Sormunen, Unne 2010.Ohjelmapäällikkö. The Voice Radio. Kyselylomake: 18.10.2010.

LIITE 1: kyselylomake

Vastaajan taustatiedot

1. Nimi:

2. Sukupuoli

Nainen:

Mies:

3. Ikä:

4. Tehtävänimike:

Vastaajan edustaman kanavan perustiedot

5. Kanavan nimi:

6. Kanavan taajuus:

7. Kanavan kohderyhmä (vastaa merkitsemällä X sopivimman vaihtoehdon perään)

Nuoriso:

Nuoriso ja nuoret aikuiset:

Nuoret aikuiset:

8. Slogan:

Tietoja kanavan suhteesta nuortendraamaan

9. Kanavamme ohjelmakartassa on tällä hetkellä paikka nuorille suunnatulle radio-draamalle (merkitse X sopivamman vaihtoehdon perään)

Kyllä:

Ei:

10. Kanavalla on joskus lähetetty nuorille tai nuorille aikuisille tarkoitettua radiodraamaa (merkitse X sopivamman vaihtoehdon perään)

Kyllä, nuorisolle:

Kyllä, nuorille aikuisille:

Ei:

Vastaa monivalintakysymyksiin **suurentamalla** tai **korostamalla** kanavasi tilannetta parhaiten vastaava numero. 1 = ei vastaa lainkaan, 2 = vastaa huonosti, 3 = vastaa jossakin määrin, 4 = vastaa hyvin, 5 = vastaa täydellisesti.

11. Kanavalla lähetettäisiin nuorten radiodraamaa, jos se olisi taloudellisesti mahdollista
1 2 3 4 5

Tekniset seikat

12. Kanavallamme ollaan kiinnostuneita (merkitse X sopivamman vaihtoehdon perään)
yksiosaisesta draamaohjelmasta:
draamasarjoista:

13. Yhden draamaohjelman kesto voi kanavallamme olla enintään ____ minuuttia.

Tyylliseikat

14. Kanavamme on kiinnostunut perinteisestä poikkeavasta nuorten radiodraamasta (esim. kuunnelma, jota käsikirjoittavat ammattilaisen sijaan kanavan kuuntelijat kanavan omilla Internet-sivuilla) 1 2 3 4 5

15. Kanavamme on kiinnostunut ainoastaan huumoripitoisesta tai viihteellisestä nuortendraamasta 1 2 3 4 5

16. Voisin tilata radiodraaman, jossa näyttelijät puhuvat sellaista kieltä, jota ei ehkä ymmärretä kaikkialla Suomessa (tällaista kieltä on esim. murre tai helsinkiläinen katu-kieli) (vastaa merkitsemällä X sopivamman vaihtoehdon perään)

Kyllä:

Ei:

Vastaa seuraaviin kysymyksiin kirjoittamalla vapaasti ja niin pitkästi kuin koet tarpeelliseksi.

17. Mitä aiheita tai teemoja asemallanne / asemanne lähettämässä radiodraamassa ei voida käsitellä? Perustele.

18. Kuvittele itsesi seuraavaan tilanteeseen: saat puhelun henkilöltä, joka tarjoutuu tekemään kanavallenne kuunnelman. Millaisia toiveita esität hänelle, jotta saat juuri edustamallesi kanavalle sopivan kuunnelman?

19. Voit halutessasi kommentoida lomaketta tai kirjoittaa muita mieleen nousseita seikkoja tähän: